

»Mladi za napredek Maribora 2016«

33. srečanje

**DELO V KORIST SKUPNOSTI – NAČIN PREVZGOJE
MLADOLETNIH PRESTOPNIKOV V CENTRU NAPREJ MARIBOR
TER PREVERJANJE USPEŠNOSTI UKREPA
RAZISKOVALNO PODROČJE: SOCIOLOGIJA**

Raziskovalna naloga

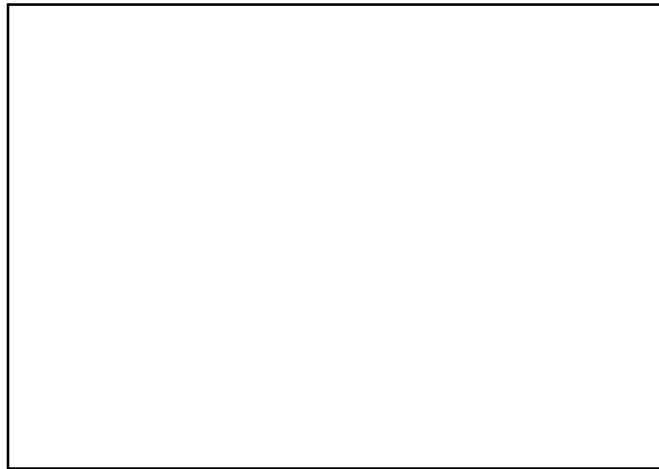
Avtor:	URŠKA DAMIŠ
Mentor:	DAVID CUDER
Šola:	OŠ TONETA ČUFARJA MARIBOR

Maribor, februar 2016

»Mladi za napredek Maribora 2016«

33. srečanje

**DELO V KORIST SKUPNOSTI – NAČIN PREVZGOJE
MLADOLETNIH PRESTOPNIKOV V CENTRU NAPREJ MARIBOR
TER PREVERJANJE USPEŠNOSTI UKREPA
RAZISKOVALNO PODROČJE: SOCIOLOGIJA
Raziskovalna naloga**

Maribor, februar 2016

KAZALO

POVZETEK	4
ZAHVALA.....	5
I TEORETIČNI DEL.....	6
1 UVOD	6
1.2 Namen, hipoteze in metodologija	6
2 MLADOSTNIŠTVO, PRESTOPNIŠTVO, KAZENSKÉ SANKCIJE	8
2.1 Mladostništvo ali adolescenca	8
2.2 Kaj vodi otroke in mladostnike do kaznivih dejanj?	10
2.3 Pojavnost mladoletniškega prestopništva	11
2.4 Ali nadzor staršev nad otroci vpliva na njihovo prestopništvo v adolescenci?	11
2.5 Kako velik problem je v Sloveniji nasilje mladoletnikov?	12
2.6 Vzgojni ukrepi in kazni za mladoletnike	13
2.7 Delo v korist skupnosti v slovenskem sistemu obravnavanja mladoletnikov	15
2.8 Center Naprej in opravljanje dela v korist humanitarne organizacije.....	16
2.9 Družbena odgovornost opravljanja dela v korist skupnosti v Centru Naprej	18
II EMPIRIČNI DEL.....	19
3. REZULTATI ANKETE.....	19
3.1 Vzorec (udeleženci)	19
3.2 Merski instrumenti	20
3.3 Postopek zbiranja podatkov	21
3.4 Postopek statistične obdelave podatkov	21
3.5 Rezultati.....	22
3.5.1 Mladostniki.....	22
3.5.2 Zaposleni	25
3.5.3 Delavci centrov za socialno delo	30
3.5.4 Sodniki	33
3.6 Interpretacija rezultatov.....	37

3.7 Sklepi / zaključki	41
3.7.1 Povzetek	41
3.7.2 Kritika.....	42
3.7.3 Uporabna vrednost in družbena odgovornost.....	42
3.7.4 Nova vprašanja	42
VIRI IN LITERATURA.....	43
PRILOGE.....	44

KAZALO SLIK

Slika 1: Kako najti prijatelja.....	9
Slika 2: Pasti mladostništva.....	10
Slika 3: Trpinčeni mladostniki	12
Slika 4: Jože Ovčar svojo tragično zgodbo (na fotografiji) prenaša na mladostnike, Zase pravi, da tudi, če bi še lahko, motorja ne bi več vozil.	16
Slika 5: 15-letniki z "alkoholno kariero" - nekatere raziskave nevladnih organizacij so pokazale, da je več kot 40 odstotkov osnovnošolcev že poskusilo alkohol.	17
Slika 6: Internetna stran Centra Naprej	17

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Prikaz vseh anketiranih v raziskavi.....	19
Graf 2: Kaj je za mladostnike pomenilo humanitarno delo v Centru Naprej?	22
Graf 3: Ali se vam zdi, da bi kateri drugi ukrep sodišča na vas bolje vplival?	24
Graf 4: Prikaz vpliva ukrepov na mladostnike	26
Graf 5: Prikaz, kakšna je bila po mnenju zaposlenih izkušnja mladostnikov v Centru Naprej.....	26
Graf 6: Prikaz učinkovitosti ukrepa po mnenju zaposlenih Centra Naprej	27
Graf 7: Prikaz del oz. opravil, ki so jih mladostniki izvajali v Centru Naprej	27

Graf 8: Prikaz vplivov mladostnikov na uporabnike Centra Naprej	28
Graf 9: Prikaz, kaj lahko mladostniki pridobijo v Centru Naprej	28
Graf 10: Prikaz, kaj menijo zaposleni glede uspešnosti omenjenega.....	29
Graf 11: Prikaz mnenj strokovnih delavk glede izkušnje, ki jo imajo	31
Graf 12: Prikaz mnenj strokovnih delavk CSD glede ustreznosti	31
Graf 13: Prikaz, kako ustrezen in učinkovit se zdi sodnikom ukrep humanitarnega dela.....	33
Graf 14: Prikaz, kako uspešno se zdi sodnikom opravljanje.....	34
Graf 15: Prikaz mnenj sodnikov o vrsti izkušnje, ki jo doživi mladostnik v Centru Naprej	35
Graf 16: Prikaz ali bi lahko bil kateri drugi ukrep uspešnejši od	35
Graf 17: Prikaz glede povratništva mladostnikov po opravljenem ukrepu humanitarnega dela v Centru Naprej.....	36

POVZETEK

Sem učenka 9. b razreda mariborske osnovne šole in tudi prostovoljka v Centru Naprej Maribor, centru, ki je namenjen rehabilitaciji oseb s pridobljeno možgansko poškodbo. V Centru Naprej sem se srečala z mladostniki, ki so opravljali humanitarno delo v korist neprofitne organizacije. Ker sem sama mladostnica, me zelo zanima, zakaj so mladostniki prihajali v omenjen center in kako je to vplivalo nanje.

V raziskovalni nalogi sem raziskala, zakaj je mladostnikom sodišče izreklo ukrep – način prevzgoje z vključevanjem v humanitarno delo, in kako je to nanje vplivalo. Hkrati sem raziskala, kaj meni sodnik/-ca, ki izreka takšen ukrep ter kaj meni humanitarna organizacija o uspešnosti ukrepa ter vplivu na mladostnika in njegovo nadaljnje življenje.

Vsak mladostnik se lahko dokaj hitro znajde v krogu kaznivih dejanj in potrebno je, da se mu nudi ustrezna strokovna obravnava in pomoč. Na ta način se zagotovi možnost za dober nadaljnji osebni razvoj. In prav to me je vodilo pri delu – spoznati torej: »Ali je omenjen ukrep ustrezen in nudi mladostniku, ki je storil kaznivo dejanje, možnost za spremembo in dober nadaljnji razvoj?«.

KLJUČNE BESEDE: mladostnik, storilec kaznivega dejanja, prestopnik, ukrepi, Center Naprej.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorju za vso pomoč, usmerjanje in spodbude pri izdelavi raziskovalne naloge; da je verjel, da bom nalogo kljub obilici treningov in obveznosti dokončala. Zahvalila bi se rada tudi vsem mladostnikom, zaposlenim Centra Naprej, strokovnim delavkam CSD ter sodnikom Okrajnega sodišča v Mariboru, ki so si vzeli čas in prijazno odgovorili na anketni vprašalnik.

Pozabiti pa ne smem na družinske člane, ki so me med pisanjem raziskovalne naloge nenehno podpirali in verjeli vame.

Hvala vsem; brez vas ne bi šlo, saj sem se takšne naloge lotila prvič!

I TEORETIČNI DEL

1 UVOD

1.2 Namen, hipoteze in metodologija

Le redko katero obdobje v otrokovem življenju je tako polno pretresov in burnih dogodkov kot so mladostniška leta. To je obdobje, ko mladostnik spoznava samega sebe, kdo je in kdo bi rad bil. Bolj kot vzgoja staršev je v tem obdobju pomemben vpliv vrstnikov. Težava nastane, če ta vpliv ni pozitiven, dobronameren ... Zato lahko mladostniki zelo pogosto postanejo izvajalci ali soudeleženci pri različnih prekrških ali kaznivih dejanjih.

Mladostniki so pogosto obremenjeni s svojim videzom, z oblačili, družabnim življenjem, s skupino prijateljev, statusom v skupini, imajo pa tudi pestro notranje življenje, kjer razmišljajo o mnogih življenjskih skrivnostih in težavah, kot na primer o ljubezni, glasbi, smrti, prijateljih, spolnosti, prihodnosti, smislu življenja. Zaradi tega jih v tem obdobju čaka mnogo pasti.

Pogosto je njihovo vedenje pogojeno z okoljem, v katerem živijo, tukaj predvsem mislim na dom in družino. Izvzeta ni niti šola. Predvsem pa na vse skupaj močno vpliva tudi gospodarska kriza, vse večja nezaposlenost in vedno večja pomanjkanja, katerim so priča mladostniki doma.

Ker sem tudi sama v obdobju mladostništva, spremljam in doživljam vse zgoraj opisano. Pri tem pa se pogosto sprašujem, kakšni so razlogi, da mladostnik prestopi tisto mejo – ko vsakodnevni dogodki in vedenje niso več v skladu družbenimi pravili.

V raziskovalni nalogi sem skušala ugotoviti, kako ustrezni so ukrepi humanitarnega dela, ki jih sodišče naloži mladoletnim prestopnikom, ko ti naredijo neka dejanja, ki jih potisnejo čez rob in storijo prekršek ali kaznivo dejanje.

Za temo seminarske naloge sem se odločila na podlagi svojih srečanj z mladostniki, ki so opravljali humanitarno delo v Centru Naprej. Ker me je zanimalo, zakaj so ti mladostniki v

centru, kaj so naredili, ali se v prihodnosti lahko pozitivno spremenijo in podobno, sem se odločila, da bom to raziskala v raziskovalni nalogi. Hkrati pa tudi menim, da je razumevanje tovrstnih vsebin izrednega pomena za našo družbo, da nam mladostnikom tako starši kakor tudi učitelji ter drugi pomembni odrasli nudijo ustrezno pomoč, podporo, vzgled in spodbudo za dobro in uspešno življenje.

Cilji in hipoteze

V svoji raziskovalni nalogi imam cilj dokazati:

C1: Ali je izrečen ukrep sodišča pozitivno vplival na mladoletne prestopnike in na njihovo nadaljnje življenje?

C2: Ali je omenjen ukrep ustrezen in nudi mladostniku, ki je storil kaznivo dejanje, možnost za spremembo in dober nadaljnji razvoj?

C3: Ali sodniki, ki izrečejo ukrep humanitarnega dela v prid lokalne skupnosti, menijo, da je ukrep uspešen in ustrezen?

C4: Ali meni humanitarna organizacija, ki sprejme mladoletnega prestopnika, da je ukrep za njih ustrezen?

C5: Ali meni humanitarna organizacija, ki sprejme mladoletnega prestopnika, da je njihovo vključevanje v humanitarno organizacijo pozitivno za njihove člane oziroma uporabnike?

C6: Ali menijo strokovne delavke centra za socialno delo, da je za mladoletne prestopnike ukrep ustrezen in pozitivno vpliva na njihovo nadaljnje življenje?

Postavila sem si šest hipotez, ki sem jih v raziskavi preverila:

H1: Izrečen ukrep sodišča pozitivno vpliva na mladoletne prestopnike in na njihovo nadaljnje življenje.

H2: Omenjen ukrep je ustrezen in nudi mladostniku, ki je storil kaznivo dejanje, možnost za spremembo in dober nadaljnji razvoj.

H3: Sodniki, ki izrečejo ukrep humanitarnega dela v prid lokalne skupnosti, menijo, da je ukrep uspešen in ustrezen.

H4: Humanitarna organizacija, ki sprejme mladoletnega prestopnika meni, da je ukrep za njih ustrezen.

H5: Humanitarna organizacija, ki sprejme mladoletnega prestopnika, meni, da je njihovo vključevanje v humanitarno organizacijo pozitivno za njihove člane oz. uporabnike.

H6: Strokovne delavke centra za socialno delo menijo, da je za mladoletne prestopnike ukrep ustrezen in pozitivno vpliva na njihovo nadaljnje življenje.

Najprej sem poiskala informacije, ki sem jih potrebovala za teoretični del naloge. Podatke sem preučila v strokovni literaturi (knjigah) ter na internetnih straneh. Težav z iskanjem podatkov nisem imela. Da bi potrdila hipoteze, sem izdelala štiri anketne vprašalnike, za vsako skupino posebej: za mladostnike, za zaposlene Centra Naprej, za strokovne delavke CSD ter za sodnike. Ankete so bile za vse sodelujoče anonimne.

2 MLADOSTNIŠTVO, PRESTOPNIŠTVO, KAZENSKE SANKCIJE

2.1 Mladostništvo ali adolescenca

Mladostništvo ali adolescenca je razvojno obdobje pri človeku med otroštvom in odraslostjo. Kronološke opredelitve in stroka pri določanju spodnje in zgornje meje adolescence niso enotne. Začne se z nastopom pubertete in konča z vstopom v odraslost, torej približno med 11. (za dečke 13.) in 20.–24. letom starosti. Beseda »adolescenca« izvira iz latinskega pridevnika »adolescens« – doraščajoči (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Mladostni%C5%A1tvo>).

Slika 1: Kako najti prijatelja

(internetni vir: <http://filternet.si/ss/clanki/kako-najti-prijatelja-med-novimi-sosolci-2011/>)

Na spletni strani TOM - telefona za otroke in mladostnike (<http://www.e-tom.si/teme/mladostnistvo/o-mladostnistvu>), kjer lahko otroci in mladostniki na brezplačni telefonski številki 116 111 svetovalcem zaupajo svoje težave, jih prosijo za nasvet in dodatne informacije ..., adolescenco opisujejo kot razvojno obdobje, ko posameznik razvija svojo miselnost in sam opredeljuje svoj položaj v svetu. Mladostniki pogosto zavračajo vrednote staršev, medtem ko se večja pomen vrstnikov. Pred adolescenco se otrok zanima predvsem za svoj spol, s prehodom v obdobje adolescence pa kaže več zanimanja za nasprotni spol. Zelo pomembno vlogo v mladostnikovem življenju imajo tudi starejši ljudje izven družine. To so predvsem učitelji, junaki, športniki in glasbeniki. To so vzorniki, ki jih mladostniki radi posnemajo in se tako učijo, kako biti odrasel. Z navezanostjo na vrstnike in izkušnjami z nasprotnim spolom si mladostniki širijo svoje socialne izkušnje. Pogosto spremenijo način oblačenja in vedenja.

Mladostnik največkrat postane sramežljiv in zadržan. Možno je tudi, da postane agresiven, vzbuja pozornost z oblačenjem in pričesko.

Adolescent neprenehoma išče svojo identiteto in si zastavlja vprašanje »Kdo sem jaz?«. Za adolescenta značilno iskanje se kaže tudi v prenatrjenih poskusih reševanja konfliktov. Pri vsem tem je pomembno, da imajo starši veliko razumevanja. Prav tako morajo biti starši razumevajoči glede mladostnikove zasebnosti, do katere ima vso pravico, kakor vsak posameznik, ne glede na to koliko je star.

Glede na opisane značilnosti tega življenjskega obdobja ni presenetljivo, da se lahko mladostniki v tem iskanju sebe in svojega prostora v družbi kaj kmalu znajdejo tudi na »krivih poteh« kaznivih dejanj.

2.2 Kaj vodi otroke in mladostnike do kaznivih dejanj?

Varuhinja človekovih pravic ga. Vlasta Nussdorfer je na medinstitucionalnem posvetu "Mladi in kriminal" (<http://www.maribor24.si/lokalno/kaj-vodi-otroke-in-mladostnike-do-kaznivih-dejanj/9234>) podala svoj pogled na vprašanja, zakaj prihaja do kriminala in nasilja med mladimi, katera kazniva dejanja so najbolj pogosta in ali se naša država razlikuje po številu kriminala od drugih držav.

»Zagotovo se po tej krizi, ki vlada v celi Evropi, ne samo pri nas, kriminal mladih odraža v različnih premoženjskih deliktih in tudi v nasilju. Mislim, da nismo nobena izjema. Mladi imajo slabe vzore, veliko je slabih pripovedi, da nimajo prihodnosti in bodo težko živeli. Tudi njihovo brezdelje vpliva na kriminal, nasilje in zasvojenost z drogami ali alkoholom. Najbolj zaskrbljujoče pa je medvrstniško nasilje. Velik korak smo naredili naprej, saj mladi vedo, kaj je vrstniško nasilje. Ni ga več kot ga je bilo včasih, vendar je drugačno. Moti me tudi, da obstajajo mladi, ki snemajo pretep in žrtvi ne pomagajo, temveč ta posnetek naložijo na splet.«

Več kot polovica osnovnošolcev je bila vsaj enkrat udeležena v kaznivem dejanju.

Slika 2: Pasti mladostništva

(internetni vir: <http://solskaic.splet.arnes.si/2015/11/17/pasti-mladostnistva-tema-letosnjega-26-otroskega-parlamenta/>)

2.3 Pojavnost mladoletniškega prestopništva

Statistično gledano je normalno, da mladi v obdobju adolescence kažejo nekatere oblike deviantnega vedenja. Raziskave prestopniškega vedenja (Meško, Bertok, 2013, str. 3) kažejo, da velik delež mladih vsaj enkrat stori prestopniško dejanje – bodisi v obliki tatvine v trgovinah, nasilja nad vrstniki ali celo v poizkušanju drog. Razvoj identitete v adolescenci pomeni tudi eksperimentiranje z vlogami in normami ter preizkušanje mej, ki so mladostnikom postavljene. Izsledki tujih raziskav so pokazali, da je večina dejanj, o katerih poročajo mladi, precej milih.

Veliko večino mladostnikov bi lahko opredelili zgolj kot „radovedne“, saj so droge poizkusili enkrat ali dvakrat, relativno malo anketirancev je droge uživalo večkrat. Tako lahko rečemo, da zgolj pojav določenih prestopniških vedenj v adolescenci ne pomeni razloga za preplah ali za mišljenje, da „so mladi že na napačni poti“. Seveda to ne velja za primere resnega nasilja, za posameznike, ki so prijavili več posamičnih dejanj, posameznike, ki so prijavili najbolj resne primere naštetih dejanj ter seveda pogoste uživalce drog (Meško, Bertok, 2013, str. 3).

2.4 Ali nadzor staršev nad otroci vpliva na njihovo prestopništvo v adolescenci?

Da se nadzor staršev nad otroki pojmuje različno, je na podlagi pregleda tujih člankov s področja otroške psihologije ter kriminologije ugotovila Eva Bertok (<http://www.fvv.um.si/dv2008/zbornik/clanki/Bertok1.pdf>). Od teh razlik je odvisna uspešnost starševske intervencije. Študije ugotavljajo, da so najbolj učinkoviti pristopi tisti, ki vplivajo na nadzorovanje aktivnosti otroka, ne zgolj na njegovo prisotnost v bližini starša. Prav tako je zanimiva vrsta ugotovitev, da nadzorovanje nima zelenega učinka, kadar med staršem in otrokom ne obstaja neko prvotno zaupanje, na podlagi katerega starš postavlja omejitve otroku. Boljši odnos, ki je odsev odnosa iz zgodnjega otroštva, pomeni tudi to, da bo otrok bolj pripravljen zaupati staršu, in mu s tem olajšal najtežje delo – nadzor. Tako medsebojno zaupanje vodi tudi v vse večjo avtonomnost najstnika ter zmanjša možnost vdora starša v najstnikovo intimo. Tako se ustvari »spirala zaupanja«, ki vodi k vse bolj moralnemu odločanju najstnika,

ki noče svojega dobrega odnosa omajati z neprimernim vedenjem, in se tudi zaveda, kaj se od njega pričakuje in kakšno je pravilno ravnanje v posameznih situacijah.

2.5 Kako velik problem je v Sloveniji nasilje mladoletnikov?

Statistika kaže (<http://podcrto.si/analiza-nasilnega-kriminala-kako-velik-problem-je-v-sloveniji-nasilje-mladoletnikov/>), da nasilna mladoletniška kriminaliteta v Sloveniji v zadnjih letih upada. Po drugi strani pa je delež obravnavanih nasilnih kaznivih dejanj mladoletnikov na 1000 mladoletnih prebivalcev Slovenije višji od deleža vseh obravnavanih nasilnih kaznivih dejanj na 1000 prebivalcev Slovenije. Glede na to statistiko so mladoletniki torej bolj nasilni od odraslih.

Slika 3: Trpinčeni mladostniki

(Foto: Boštjan Tacol, internetni vir: <http://www.zurnal24.si/trpincenih-mladostnikov-je-manj-clanek-164907>)

V Sloveniji otroci pred dopolnjenim štirinajstim letom kazenskopravno niso odgovorni za svoja dejanja, zato naša raziskava vključuje mladoletnike med štirinajstim in sedemnajstim letom starosti. S povzročitelji kaznivih dejanj, ki so mlajši od štirinajstih let, se ukvarjajo izključno centri za socialno delo, saj proti njim ni možno voditi postopka ali izrekat sankcij za prekrške. Kazniva dejanja, zaradi katerih so največkrat obravnavani mladoletni državljani, se skozi leta raziskave ne spreminjajo. To so večinoma nasilna kazniva dejanja za pridobitev premoženjske koristi (rop) in povzročitve lahkih telesnih poškodb ter dejanj nasilništva. Posamezne obravnave

hujših oblik kaznivih dejanj (huda in posebno huda telesna poškodba, umori) so primeri, ki jih vsako leto naštejemo le peščico.

2.6 Vzgojni ukrepi in kazni za mladoletnike

Šesto poglavje Kazenska zakonika (Uradni list RS, št. 95/04), ki je še vedno v veljavi do uveljavitve kazenskega zakona za mladoletnike, govori o vzgojnih ukrepih in kaznih za mladoletnike.

Namen vzgojnih ukrepov in kazni za mladoletnike (73. člen) je, da se mladoletnim storilcem kaznivih dejanj z varstvom in s pomočjo, z nadzorstvom nad njimi, s strokovnim usposabljanjem in z razvijanjem osebne odgovornosti zagotovijo njihova vzgoja, prevzgoja in pravilen razvoj.

Vrste vzgojnih ukrepov (74. člen):

a) Ukor

b) Navodila in prepovedi

- osebno se opravičiti oškodovancu,
- poravnati se z oškodovancem,
- redno obiskovati šolo,
- usposabljati se za poklic ali sprejeti zaposlitev,
- nastaniti se pri določeni družini, domu ali drugje;
- opraviti delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalnih skupnosti,
- zdraviti se v ustrezni zdravstveni organizaciji,
- obiskovati vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo posvetovalnico;
- udeležiti se programov socialnega treninga,
- opraviti preizkus znanja prometnih predpisov,
- prepoved vožnje motornega vozila.

Omenjena navodila in prepovedi se lahko izrečejo kot samostojni vzgojni ukrep ali pa skupaj z drugim vzgojnim ukrepom.

c) Nadzorstvo organa socialnega varstva

Ta vzgojni ukrep se izreka, če mladoletnik trajneje potrebuje strokovno pomoč in nadzorstvo; ukrep se izreka za najmanj eno leto in ne več kot tri leta.

d) Oddaja v vzgojni zavod

Ta vzgojni ukrep se izreče v primeru, da mladoletnik potrebuje stalen nadzor in strokovno vodstvo, časovno je omejen na najmanj šest mesecev in največ tri leta.

e) Oddaja v prevzgojni dom

Ukrep oddaje v prevzgojni dom se izreka v primerih, ko gre za težja kazniva dejanja, ponavljanje kaznivih dejanj oziroma, če so bili prej izrečeni drugi vzgojni ukrepi, ki niso dosegli namena vzgoje in prevzgoje. Tudi tu je omejitev najmanj eno leto in največ tri leta.

f) Oddaja v zavod za usposabljanje

Če je mladoletnik moten v duševnem ali telesnem razvoju, mu sme sodišče izreči namesto oddaje v vzgojni zavod ali prevzgojni dom oddajo v ustrezen zavod za usposabljanje. V zavodu sme mladoletnik ostati, dokler je to potrebno za njegovo zdravje, varstvo in usposabljanje, vendar najdlje tri leta.

Izrečeni vzgojni ukrepi se lahko nadomestijo z drugimi, če zato nastopijo okoliščine, možnost pogojnega odpusta v času izvrševanja zavodskega ukrepa.

Starejšemu mladoletniku sme sodišče izreči tudi denarno kazen, če ima svoje dohodke. V primerih, ko gre za kaznivo dejanje, za katero je zagrožena kazen zapora pet ali več let, se lahko izreče kazen mladoletniškega zapora.

Pri izbiri vzgojnega ukrepa (75. člen) upošteva sodišče mladoletnikovo starost in njegovo duševno razvitost, psihične lastnosti, nagnjenja, nagibe, iz katerih je dejanje storil, dotedanjo vzgojo, okolje in razmere, v katerih je živel, težo in naravo dejanja, ali mu je bil že prej izrečen vzgojni ukrep ali kazen, in vse druge okoliščine, ki vplivajo na to, da izreče sodišče tisti ukrep, s katerim bo najbolje dosežen namen vzgojnih ukrepov.

Delitev vzgojnih ukrepov (Rovšnik, 2014, po Bavcon et al., 2013: 515–516):

VZGOJNI UKREPI	
NEZAVODSKI	ZAVODSKI
<p><i>ukor</i></p> <p><i>navodila in prepovedi</i></p> <p><i>nadzorstvo organa socialnega varstva</i></p>	<p><i>oddaja v vzgojni zavod</i></p> <p><i>oddaja v prevzgojni dom</i></p> <p><i>oddaja v zavod za usposabljanje</i></p>
<p>Sodišče jih izreče, ko je potrebno mladoletnika opozoriti na nepravilnost njegovega ravnanja + zagotoviti njegovo vzgojo, prevzgojo in pravilen razvoj v njegovem domačem okolju, s pomočjo ukrepov ob ustreznem strokovnem vodenju. (2. odstavek 74. člena)</p>	<p>Sodišče jih izreče mladoletniku, pri katerem so potrebni trajnejši vzgojni, prevzgojni ali zdravstveni ukrepi in njegova popolna ali delna izločitev iz dotedanjega okolja. Zavodski ukrepi se uporabijo kot skrajnje sredstvo in smejo trajati v mejah, določenih z zakonom, le toliko časa, kolikor je potrebno, da bo dosežen namen vzgojnih ukrepov. (3. odstavek 74. člena)</p>
MERILA ZA IZREK TEH UKREPOV	
<ul style="list-style-type: none"> - potreba mladoletnika, da prejme opozorilo v obliki vzgojnega ukrepa, ki naj mu prikaže nepravilnost njegovega ravnanja; - potreba mladoletnika za vzgojo, prevzgojo in pravilen razvoj (mladoletnika ni potrebno izločiti iz njegovega okolja); - potreba mladoletnika, da se ti postopki uresničijo ob ustreznem strokovnem vodenju. 	<ul style="list-style-type: none"> - potreba mladoletnika po trajnejših vzgojnih, prevzgojnih ali zdravstvenih ukrepih; te ukrepe morajo izvrševati usposobljeni strokovnjaki (vzgojitelji, psihologi in drugi). - potreba po mladoletnikovi popolni ali delni izločitvi iz domačega okolja; o tem mora odločiti sodišče.

2.7 Delo v korist skupnosti v slovenskem sistemu obravnavanja mladoletnikov

Kazenski zakonik (v nadaljevanju KZ) je leta 1995 uvedel nov vzgojni ukrep Navodila in prepovedi (77. čl. KZ), in med desetimi navodili in eno prepovedjo navedel tudi delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti. Ob oblikovanju nove kazenske zakonodaje je bila slika izrečenih vzgojnih ukrepov povsem neprimerna. Med njimi je namreč prevladoval ukor (skoraj 60 % izrečenih sankcij), ki se je izrekal tudi mladoletnikom, ki so ponavljali kazniva dejanja in bi potrebovali intenzivnejšo sankcijo, ni pa jih bilo potrebno izločiti iz njihovega okolja. Motiv za uvedbo tega ukrepa ni bilo iskanje alternativ zavodskim ukrepom ali celo zaporu, iskanje novih vzgojnih ukrepov, ki se izvršujejo v mladoletnikovem okolju, ampak iskanje alternativ nezavodskim ukrepom (<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4xJ6mQQUG9sJ:www.pf.unilj.si/media/filipcic.podplmlad3.doc+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si>).

2.8 Center Naprej in opravljanje dela v korist humanitarne organizacije

Center Naprej nudi celostno dolgotrajno rehabilitacijo osebam po PMP in njihovim svojcem, hkrati pa preventivno deluje v širšem družbenem okolju. Je prvi in edini specializirani tovrstni zavod v severovzhodni Sloveniji. V sodelovanju s CSD je Center Naprej vključen v mrežo humanitarnih organizacij, ki omogočajo opravljanje dela v korist humanitarne organizacije po napotilu in sklepu sodišča za mladoletne prekrškarje. Mladoletniki si pridobijo osebno izkušnjo glede posledic nepremišljenih dejanj, kot so:

- prehitre in nepremišljene vožnje,
- neuporaba varnostne čelade in pasov,

Slika 4: Jože Ovčar svojo tragično zgodbo (na fotografiji) prenaša na mladostnike, Zase pravi, da tudi, če bi še lahko, motorja ne bi več vozil. (internetni vir: <http://www.zurnal24.si/zadnjo-voznjo-na-vozicek-clanek-190493>)

- nasilje,
- uživanje alkohola ...

Slika 5: 15-letniki z "alkoholno kariero";

nekatero raziskavo nevladnih organizacij so pokazale, da je več kot 40 odstotkov osnovnošolcev že poskusilo alkohol

(internetni vir: <https://otroski.rtv slo.si/bansi/prispevek/1979>)

V Centru Naprej menijo, da je izvajanje dela v korist humanitarne organizacije izrednega pomena, saj s tem prispevajo k preventivnemu delovanju in večji ozaveščenosti mladih o problematiki možganskih poškodb (<http://www.zavodnaprej.si/silverstripe/kaj-delamo/new-contentpage-12/>).

The screenshot shows the homepage of the Center Naprej website. At the top, there is a navigation bar with the logo 'naprej!' and contact information: 'Center za osebe s pridobljeno možgansko poškodbo', phone numbers (0591 23 001 - TAJNIŠTVO, 0591 23 007 - DE MARIBOR, 0599 47 714 - DE M.SOBOTA), and social media icons. Below the navigation bar is a main banner with the text 'Osebe, ki so doživele poškodbo možganov potrebujejo po zaključni primarni medicinski rehabilitaciji intenziven program in vključitev v stimulatívno okolje, ki jim omogoča napredovanje.' and a photo of a woman holding a sign that says 'PREJELI SMO: HORUS slovenska mreža za življenjsko odgovornost'. Below the banner are three main content blocks: 'Vključitev v center' (describing the rehabilitation program), 'Kaj delamo?' (describing various rehabilitation and prevention programs), and 'Izdelki' (describing products made by staff). At the bottom, there are three news items under the 'NOVICE' section, each with a date and a brief description of an event or announcement. The website is designed with a clean, modern layout using a color palette of green, blue, and white.

Slika 6: Internetna stran Centra Naprej (internetni vir: <http://www.zavodnaprej.si/silverstripe/>)

2.9 Družbena odgovornost opravljanja dela v korist skupnosti v Centru Naprej

Osebe, ki opravljajo v Centru Naprej družbeno koristno delo, so večinoma mladoletni 'prekrškarji', ki v centru pridejo v stik z osebami s pridobljeno poškodbo možganov ter tako s prve roke zvedo, kakšne so lahko posledice tvegane in nepremišljenega vedenja. Učinki tega sodelovanja so vzajemni. Osebe s pridobljeno možgansko poškodbo pridobijo novo vlogo kot aktivni izvajalci učenja, vzpostavi se neposredna vez med prekrškarji in uporabniki Centra Naprej. Prekrškarji lahko povežejo svoje tvegano in nepremišljeno vedenje z možnimi posledicami. To je še posebej pomembno za mladostnike na njihovi poti do družbeno odgovornega ravnanja.

II EMPIRIČNI DEL

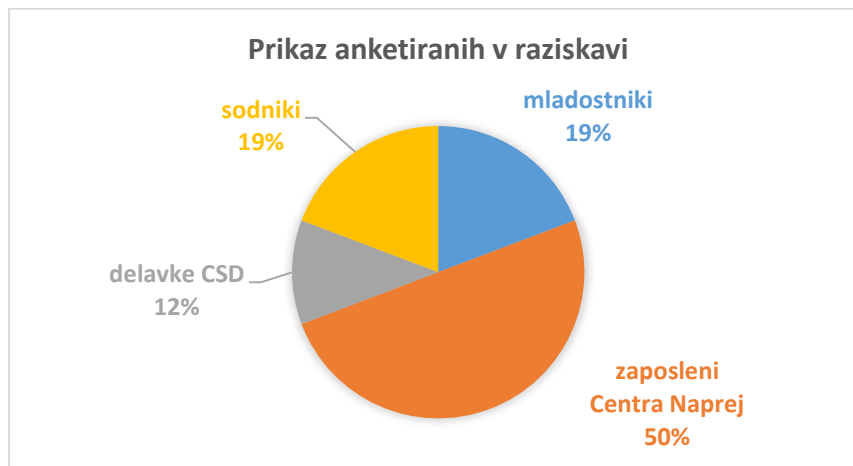
3. REZULTATI ANKETE

3.1 Vzorec (udeleženci)

V raziskavo sem vključila:

- 18 mladostnikov, ki so opravili humanitarno delo v Centru Naprej po nalogu sodišča. Anketni vprašalnik je vrnilo in nanj odgovorilo pet mladostnikov, kar predstavlja samo 27,78 % vseh. Vsi mladostniki so bili moškega spola, njihova povprečna starost je bila 19,4 let, najmlajši je bil star 18 let, najstarejši 21.
- 13 zaposlenih v Centru Naprej, ki so bili v kontaktu z mladostniki, ki so opravljali humanitarno delo v Centru Naprej. Od tega je bilo devet zaposlenih v enoti Maribor, štirje v enoti Murska Sobota.
- tri strokovne delavke centrov za socialno delo (v Mariboru, Murski Soboti in Slovenski Bistrici), ki urejajo napotitev mladostnikov na humanitarno delo v Centru Naprej.
- pet sodnikov, ki izrekajo ukrepe mladostnikom za humanitarno delo.

Graf 1: Prikaz vseh anketiranih v raziskavi

3.2 Merski instrumenti

Problem sem raziskala s pomočjo anketnega vprašalnika. Pripravila sem štiri različne vprašalnike:

- a) Vprašalnik za mladostnike,
- b) Vprašalnik za zaposlene v Centru Naprej,
- c) Vprašalniki za delavce centrov za socialno delo,
- d) Vprašalnik za sodnike.

a) Vprašalnik za mladostnike

V anketnem vprašalniku sem zastavila 15 vprašanj. Od tega je bilo šest vprašanj zaprtega tipa, tri vprašanja odprtega tipa in šest vprašanj kombiniranega tipa. Mladostnik je lahko pri vsakem vprašanju obkrožil en odgovor, razen če je pri vprašanju pisalo obkroži več odgovorov. Anketni vprašalnik je bil anonimen. Vprašalnik mi je podal odgovore na vprašanja, vezana na mladostnike, ki so opravljali humanitarno delo v Centru Naprej.

b) Vprašalnik za zaposlene v Centru Naprej

V anketnem vprašalniku sem zastavila 12 vprašanj, od tega je bilo pet vprašanj zaprtega tipa, 5 vprašanj odprtega tipa in 2 vprašanja kombiniranega tipa. Zaposleni je lahko pri vsakem vprašanju obkrožil en odgovor, razen če je pri vprašanju pisalo obkroži več odgovorov. Anketni vprašalnik je bil anonimen. Vprašalnik mi je podal odgovore na vprašanja, vezana na mnenje zaposlenih o uspešnosti ukrepov, ki jih izreče sodišče mladostnikom; le-ti so opravljali humanitarno delo v Centru Naprej.

c) Vprašalniki za delavce centrov za socialno delo

Anketni vprašalnik sem sestavila iz osmih vprašanj. Od tega so bila tri vprašanja zaprtega tipa, dve vprašanja odprtega tipa in tri vprašanja kombiniranega tipa. Delavke CSD so lahko pri vsakem vprašanju obkrožile en odgovor, razen če je pri vprašanju pisalo obkroži več odgovorov. Anketni vprašalnik je bil anonimen. Vprašalnik mi je podal odgovore na vprašanja, vezana na mnenje delavk centra za socialno delo, ki se pri svojem delu srečujejo z mladoletnimi

prekrškarji, ki so napoteni na opravljanje humanitarnega dela ter pri tem sodelujejo s Centrom Naprej.

d) Vprašalnik za sodnike

Anketni vprašalnik sem sestavila iz desetih vprašanj. Od tega so bila tri vprašanja zaprtega tipa, štiri vprašanja odprtega tipa in tri vprašanja kombiniranega tipa. Sodniki so lahko pri vsakem vprašanju obkrožili en odgovor, razen če je pri vprašanju pisalo obkroži več odgovorov. Anketni vprašalnik je bil anonimen. Vprašalnik mi je podal odgovore na vprašanja, vezana na mnenje sodnikov, ki se pri svojem delu srečujejo z mladoletnimi prekrškarji in jim izrečejo ukrep opravljanja humanitarnega dela.

3.3 Postopek zbiranja podatkov

Ko sem pripravila vprašalnike, sem jih posredovala vsem štirim skupinam, ki sem jih anketirala:

- Mladostnikom sem posredovala na njihov domač naslov in jim priložila kuverto, da so lahko vprašalnik vrnil po pošti.
- Zaposlenim v Centru Naprej sem posredovala na delovnem mestu in so vprašalnik lahko rešili v času njihove zaposlitve.
- Delavcem centrov za socialno delo sem posredovala iz tajništva Centra Naprej po elektronski pošti; delavci so odgovore posredovali po elektronski pošti.
- Sodnikom sem posredovala vprašalnike na sodišče z dopisom, naslovljenim na predsednika okrajnega sodišča, g. Marjana Premzla, katerega sem zaprosila za dovoljenje, da mi sodniki posredujejo informacije o svojih mnenjih glede ukrepov, ki jih izrečejo mladostnim prekrškarjem.

3.4 Postopek statistične obdelave podatkov

Podatke, dobljene pri raziskavi, sem vnesla v tabele in jih prikazala s pomočjo grafov. Pri obdelavi podatkov sem uporabljala računalniški program Microsoft Office Excel.

3.5 Rezultati

Rezultate analize anketnega vprašalnika sem obdelala s pomočjo Excelovih tabel, Predstavljeni so s pomočjo grafov. Prav tako so podrobneje razloženi. Zaradi prevelikega obsega naloge ni bilo smiselno v oddano nalogo vstavljati vseh grafov in komentarjev, jih pa lahko, če se pojavi želja komisije, predložim v celoti.

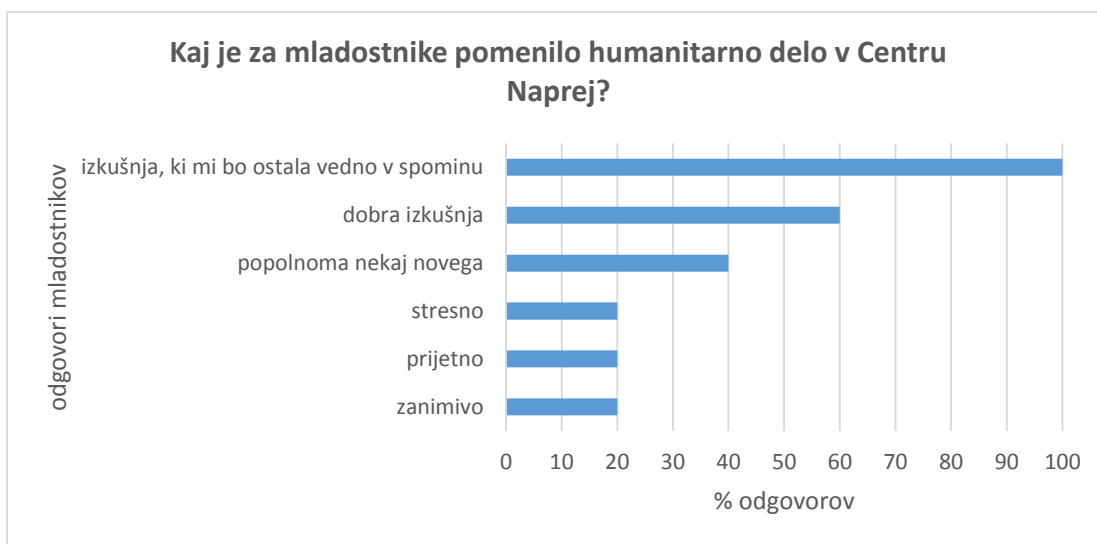
3.5.1 Mladostniki

Vprašalnik za mladostnike

Rezultati ankete so pokazali sledeče (odgovori na vprašanja od 1 do 7): vsi anketirani mladostniki so bili moškega spola, povprečno so stari 19,4 let, večina anketiranih mladostnikov živi na vasi (60 %) in vsi anketirani mladostniki živijo s starši. Anketirani mladostniki so zaključili največ srednjo strokovno šolo, 60 % mladostnikov je že zaposlenih, preostali so brezposelni. Mladostnikom je sodišče izreklo ukrep iz naslednjih razlogov: zaradi neprimerne odnosa do družinskih članov, zaradi kaljenja javnega reda in miru in zaradi prometnih prekrškov.

8. vprašanje: mladostniki so na vprašanje, kaj je za njih pomenilo opravljanje humanitarnega dela v Centru Naprej, podali več različnih odgovorov, skupno 13.

Graf 2: Kaj je za mladostnike pomenilo humanitarno delo v Centru Naprej?

Prav vsi mladostniki so mnenja, da je bila to za njih izkušnja, ki jim bo ostala vedno v spominu. 60 % jih meni, da je bila to zanje dobra izkušnja, 40 %, da je bila ta izkušnja zanje popolnoma nekaj novega, po 20 % pa jih meni, da je bilo to zanje stresno, prijetno in tudi zanimivo.

Nihče od anketiranih mladostnikov pa izkušnje ni označil negativno, kot npr.: mučno, naporno, nič posebnega, dolgočasno ali kaj drugega.

9. vprašanje: Ali se vam zdi, da je ukrep humanitarnega dela v Centru Naprej pozitivno vplival na vas in vaše obnašanje?

Vsi anketirani mladostniki so mnenja, da je ukrep nanje in na njihovo vedenje vplival pozitivno.

10. vprašanje: Ali vam bodo spoznanja in izkušnje, ki ste jih pridobili v času opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej, pomagali v nadaljnjem življenju, da ne boste več naredili takšnih ali sorodnih prekrškov?

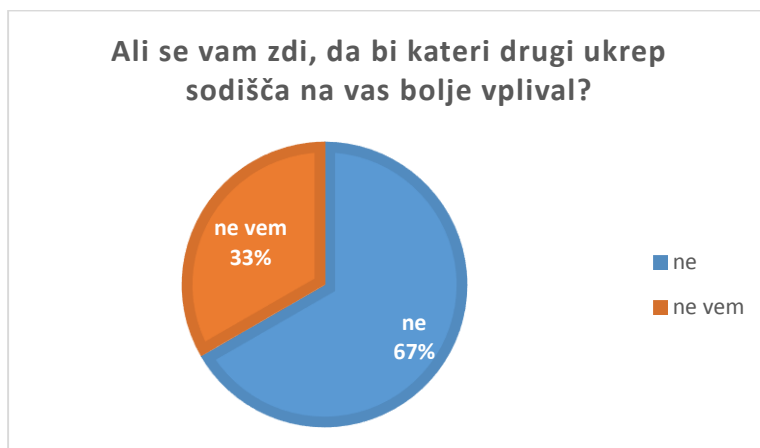
Prav vsi mladostniki so mnenja, da jim bo omenjena izkušnja pomagala v nadaljnjem življenju, da ne bodo več naredili takšnih ali sorodnih prekrškov.

11. vprašanje: Ali vam je bil ob ukrepu opravljanja humanitarnega dela izrečen še kateri od navedenih vzgojnih ukrepov?

Dva mladostnika nista prejela nobenega dodatnega ukrepa, trije pa sledeče: prenočitev na policijski postaji, udeležitev programov socialnega treninga in prepoved vožnje motornega vozila.

12. vprašanje: Ali se vam zdi, da bi kateri drugi ukrep sodišča na vas bolje vplival?

Graf 3: Ali se vam zdi, da bi kateri drugi ukrep sodišča na vas bolje vplival?

Večina mladostnikov (67 %) meni, da je izrečen ukrep na njih ustrezno vplival in da ne bi drugi ukrep bolje. Samo en mladostnik ne ve, ali bi kateri drug ukrep nanj bolje vplival, en pa se ne more odločiti med ne in ne vem. Prav nihče pa ne navaja, da bi kateri drugi ukrep bil zanj boljši.

13. vprašanje: Če ste odgovorili z DA, navedite kateri ukrep bi bil za vas primernejši.

Nihče od mladostnikov ni odgovoril z DA, zato niso tukaj podali nobenega odgovora.

14. vprašanje: Ste se že kdaj prej v življenju srečali s kakšno osebo s pridobljeno možgansko poškodbo?

Trije mladostniki se do izreka ukrepa služenja humanitarnega dela v Centru Naprej še niso srečali z osebami s pridobljeno možgansko poškodbo, to je bilo zanje nekaj popolnoma novega.

15. vprašanje: Ali ste pripravljeni delovati kot prostovoljec/-ka v Centru Naprej ali podobnih ustanovah?

Nihče od mladostnikov se ni odločil, da bi želel biti prostovoljec v Centru Naprej; večina, 60 %, ker še ne ve, 20 %, ker so že zaposleni, 20 % ni podalo nobenega odgovora.

3.5.2 Zaposleni

Vprašalnik za zaposlene

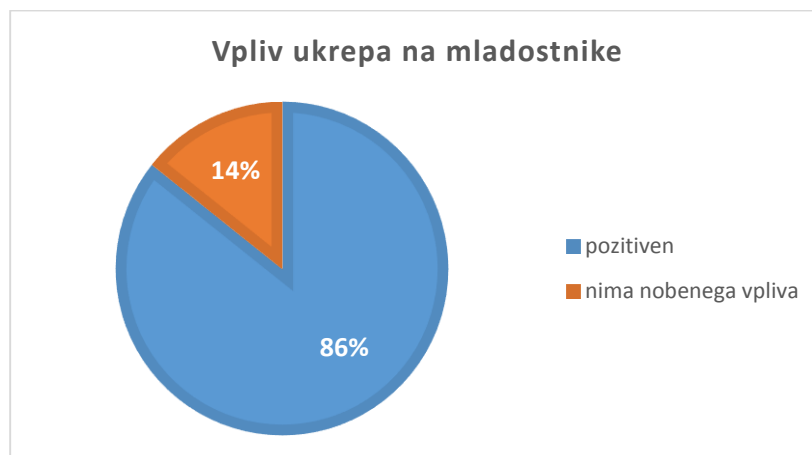
1. in 2. vprašanje: Koliko mladostnikov je bilo do sedaj posredovanih v vašo enoto Centra Naprej na opravljanje ukrepa humanitarno delo in koliko mladostnikov je od napoteni tudi prišlo in do konca odslužilo omenjen ukrep?

Tabela 1: Prikaz št. mladostnikov, ki so bili vključeni v humanitarno delo in št. opravljenih del

Enota Centra Naprej	Št. vključenih mladostnikov	Št. mladostnikov, ki je opravilo ukrep
Maribor	23	15
Murska Sobota	1	1

3. vprašanje: na vprašanje ali zaposleni vedo, zaradi katerih prekrškov so bili mladostniki napoteni na opravljanje humanitarnega dela, so podali sledeče odgovore: deset zaposlenih je dobilo podatke od strokovne službe, osem od mladostnikov, šest zaposlenih (od 13) je podalo dva odgovora: da dobijo informacijo tako od strokovne službe kakor tudi od mladostnikov. Samo en od zaposlenih meni, da ni seznanjen s temi podatki.
4. vprašanje: zaposleni so navedli, da so mladostniki omenjen ukrep dobili zaradi sledečih prekrškov: vožnja brez čelade (7-krat), kršenje javnega reda in miru – pretep (6-krat), zloraba in posedovanje prepovedanih substanc (6-krat), vožnja pod vplivom alkohola in vožnja brez izpita (4-krat), prometni prekrški (2-krat) ter vožnja v pustnih maskah in prevelika hitrost (1-krat).
5. vprašanje: Kako po vašem mnenju vpliva omenjen ukrep na prisotnost mladostnika v Centru Naprej?

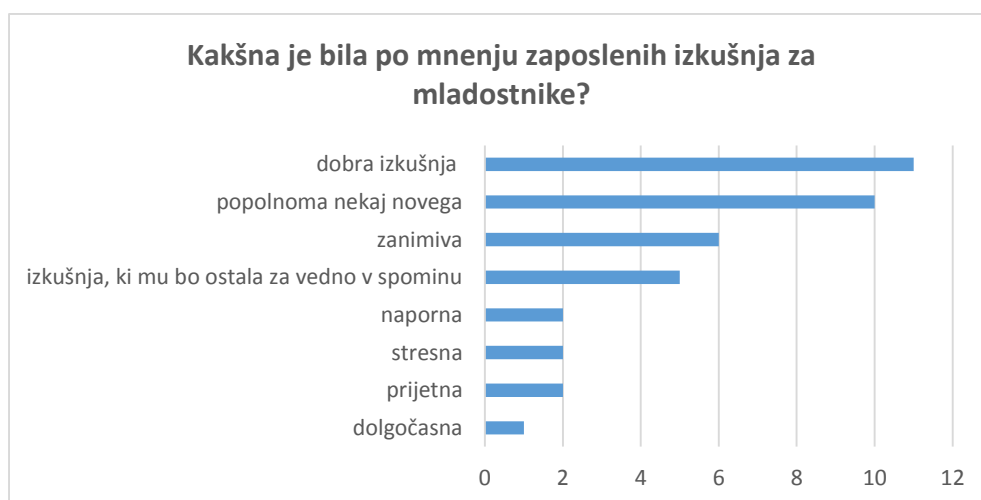
Graf 4: Prikaz vpliva ukrepov na mladostnike

Večina zaposlenih (86 %) je mnenja, da izrečen ukrep na mladostnike pozitivno vpliva. Samo en zaposlen meni, da ukrep nima nobenega vpliva, en zaposlen pa meni, da ima pozitiven vpliv oz. nobenega vpliva.

6. vprašanje: Kaj menite kakšna je izkušnja za mladostnika, ki opravlja humanitarno delo v Centru Naprej (obkrožite lahko tudi več odgovorov)?

Graf 5: Prikaz, kakšna je bila po mnenju zaposlenih izkušnja mladostnikov v Centru Naprej

Zaposleni so podali 39 odgovorov; največ jih meni, da je za mladostnika takšna izkušnja dobra, popolnoma nekaj novega in zanimiva.

7. vprašanje: Ali se vam zdi omenjen ukrep za mladostnike učinkovit?

Graf 6: Prikaz učinkovitosti ukrepa po mnenju zaposlenih Centra Naprej

Večina zaposlenih (77 %) meni, da je ukrep učinkovit samo pri nekaterih in le 23 % jih meni, da je ukrep učinkovit pri skoraj vseh. Vendar nihče od zaposlenih ne meni, da ukrep ni nikoli učinkovit oz. da je zelo redko učinkovit.

8. vprašanje: Kakšna dela oz. opravila opravlja mladostnik v okviru omenjenega ukrepa v Centru Naprej?

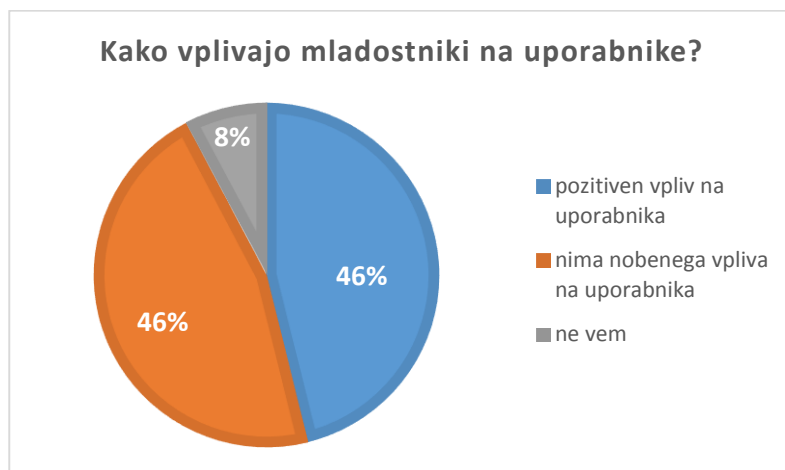
Graf 7: Prikaz del oz. opravil, ki so jih mladostniki izvajali v Centru Naprej

Zaposleni navajajo, da se mladostniki, ki so na opravljanju humanitarnega dela v Centru Naprej, najpogosteje vključujejo v programe zaposlitve pod posebnimi pogoji ter različne skupinske programe. Pogosto tudi pomagajo pri čiščenju in urejanju okolice centra.

9. vprašanje: Ali se vam zdi, da mladostniki v okviru izvajanja omenjenega ukrepa v Centru Naprej pozitivno vplivajo na uporabnike?

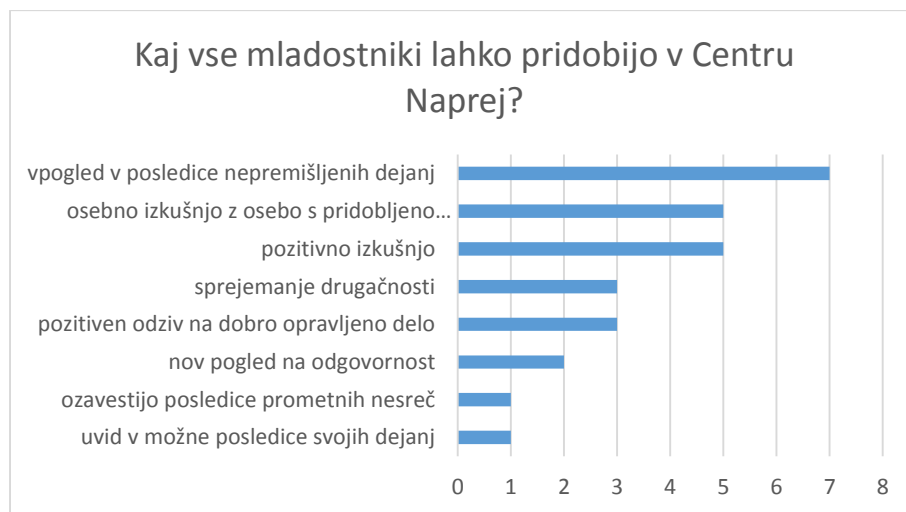
Graf 8: Prikaz vplivov mladostnikov na uporabnike Centra Naprej

Večina zaposlenih meni, da imajo pozitiven vpliv. Nihče od zaposlenih ne meni, da nanje vplivajo negativno.

10. Kaj po vašem mnenju lahko mladostniki pridobijo v Centru Naprej?

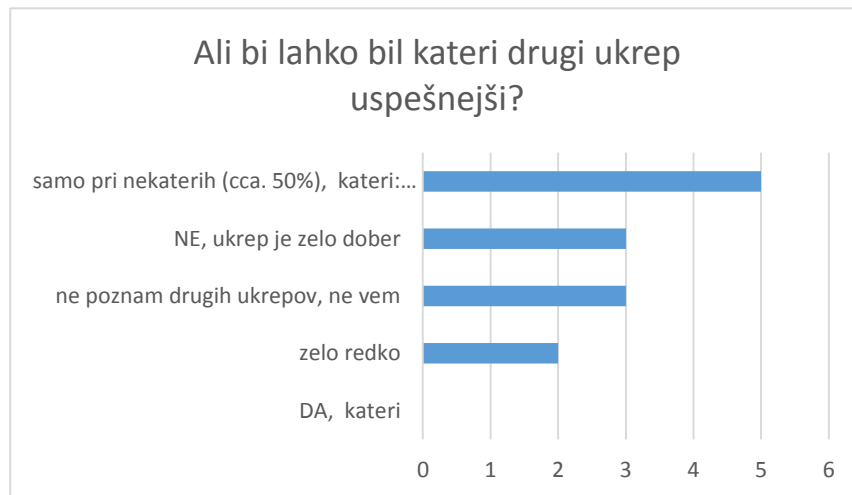
Graf 9: Prikaz, kaj lahko mladostniki pridobijo v Centru Naprej

Zaposleni so podali 27 odgovorov, ki se predvsem nanašajo na vpogled, ozaveščanje, pozitivno izkušnjo, sprejemanje drugačnosti.

11. vprašanje: Ali se vam zdi, da bi lahko bil kateri drug ukrep ustrežnejši od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

Graf 10: Prikaz, kaj menijo zaposleni glede uspešnosti omenjenega ukrepa oz. njegove zamenjave

Nihče od zaposlenih ne meni, da bi lahko naveden ukrep zamenjali s katerim drugim; bi pa lahko pri nekaterih uporabili druge ukrepe, kot so: fizično delo ali delovna kazen.

12. vprašanje: vaši predlogi, mnenja in ideje pri izvajanju omenjenega ukrepa v Centru Naprej:

Zaposleni so podali deset odgovorov:

- predlagam nadaljnjo vključevanje takšnih prekrškarjev, da vidijo, kako ti lahko le en trenutek spremeni življenje; 1
- da bi mladostniki na koncu zabeležili svoje vtise, kaj so pridobili; 2
- vključevanje v bolj fizično delo, 1
- ukrep je za mladostnike zelo koristen, 1
- spodbujanje mladostnikov v skupinskih programih, 2
- uspešnost ukrepa je v veliki meri odvisna od skupnega in usklajenega sodelovanja CSD, svojcev mladostnika in našega centra; 1

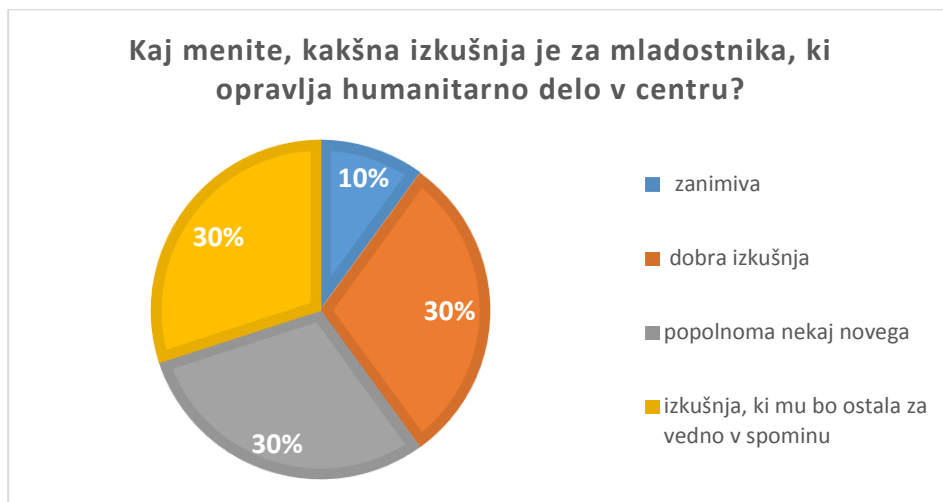
- pozitivna izkušnja s CSD; 1
- izvajanje ukrepa je zelo dobro. 1

3.5.3 Delavci centrov za socialno delo

Vprašalnik za delavce centrov za socialno delo

1. vprašanje: odgovori strokovnih delavcev CSD – s katerimi ukrepi se najpogosteje srečujejo pri delu z mladoletnimi prestopniki – : z navodili in prepovedmi z ukrepi nadzorstva ter navodili in prepovedi, kamor sodi tudi humanitarno delo v korist lokalne skupnosti, nadzorstvo organa socialnega skrbstva ter ukor.
2. vprašanje: strokovni delavci CSD na vprašanje, kako pogosto v primerih mladoletnih prekrškarjev sodišče izreče ukrep opravljanja humanitarnega dela, menijo, da zelo redko oz. občasno.
3. vprašanje: Ali se vam zdi omenjen ukrep ustrezen in učinkovit? Vse tri strokovne delavke CSD menijo, da je omenjen ukrep skoraj vedno ustrezen in učinkovit.
4. vprašanje: Kako uspešen se vam zdi ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej? Vse tri strokovne delavke CSD menijo, da je ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej zelo uspešen.
5. vprašanje Kaj menite, kakšna je izkušnja za mladostnika, ki opravlja humanitarno delo v Centru Naprej ?

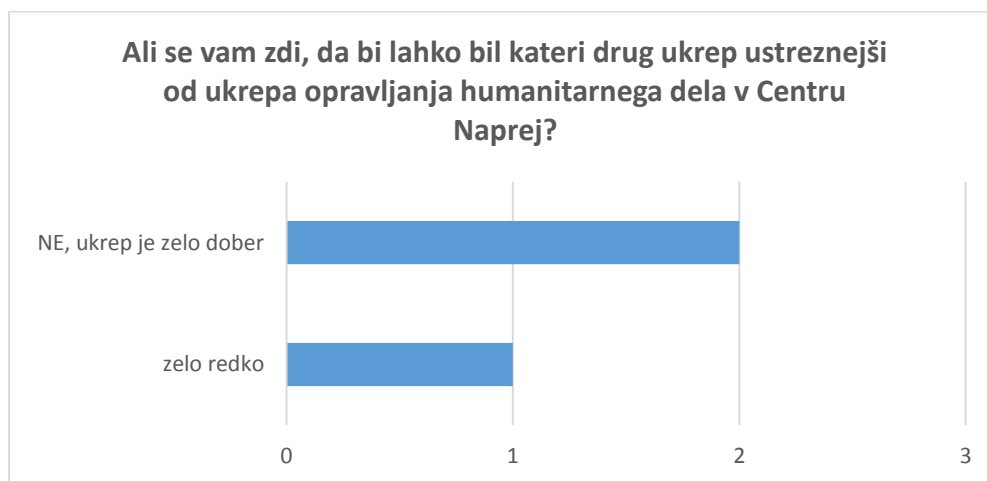
Graf 11: Prikaz mnenj strokovnih delavk glede izkušnje, ki jo imajo mladostniki v Centru Naprej

Strokovne delavke CSD menijo, da je za mladostnike opravljanje humanitarnega dela v Centru Naprej dobra izkušnja, popolnoma nekaj novega in izkušnja, ki bo mladostniku ostala za vedno v spominu. Nobena strokovna delavka ne meni, da je ta izkušnja za mladostnike negativna, kot npr.: mučna, naporna, nič posebnega, dolgočasna ali kaj drugega.

6. vprašanje: Ali se vam zdi, da bi lahko bil kateri drug ukrep ustrežnejši od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

Graf 12: Prikaz mnenj strokovnih delavk CSD glede ustreznosti ukrepa v primerjavi z drugimi ukrepi

Dve strokovni delavki menita, da je omenjen ukrep zelo dober, ena pa navaja, da ukrep ni ustrezen kadar mladostniki ne zmorejo ustrezno sodelovati, ko imajo težave z obvladovanjem jeze, vzpostavljanjem primernega odnosa do ljudi, ne sprejemajo drugačnosti.

7. vprašanje: Ali se strokovne delavke CSD po opravljenem ukrepu humanitarnega dela v Centru Naprej z omenjenimi mladostniki še srečujete zaradi novih prekrškov? Ena strokovna delavka navaja, da se nikoli več ni srečala z mladostniki, ki so opravili humanitarno delo po navodilih sodišča, saj ne naredijo novih prekrškov. Dve strokovni delavki pa navajata, da se redko srečata: nekateri mladostniki se na poti odraščanja srečujejo s kompleksnejšimi težavami in večkrat potrebujejo za spremembo svojega vedenja dalj časa trajajoče vzgojne ukrepe oziroma specifične oblike pomoči, večina ne ponavlja prekrškov.

8. vprašanje: strokovne delavke CSD podajo sledeče predloge, mnenja in ideje pri izvajanju omenjenega ukrepa v Centru Naprej:

- z izvajanjem ukrepa – navodila – opravljanjem humanitarnega dela v Centru Naprej so zadovoljni tako napoteni mladostniki kot tudi zaposleni na Centru za socialno delo Maribor. Dobrega sodelovanja si želijo tudi v bodoče.
- ukrep je do sedaj zadostil pričakovanjem, mladoletniki so doživeli uvid (tisti, ki so dokončali delo), zamislili so se nad svojim ravnanjem. Nekateri so se prvič srečali z invalidno osebo, pri nekaterih je bil prisoten strah pred pričetkom dela.
- sodelovanje s Centrom Naprej je bilo zelo dobrodošlo, saj smo pridobili možnost mladostnikom omogočiti izkušnjo, ki je drugače ne bi imeli, izkušnjo, ki je za njih zelo poučna in vpliva na njihov odnos do drugih ter do življenja na sploh. Težavo predstavlja delovni čas, saj za mladostnike, ki se šolajo, iščemo dela v popoldanskem času oz. ob vikendih.

3.5.4 Sodniki

Vprašalnik za sodnike

1. vprašanje: sodniki navajajo, da mladoletnim prestopnikom izrečejo sledeče ukrepe: ukore ali nadzorstvo CSD, navodila in prepovedi (preizkus znanja prometnih predpisov), strožje nadzorstvo staršev, opravljanje del v različnih društvih.
2. in 3. vprašanje: Kako pogosto sodniki mladoletnim prekrškarjem izrekajo ukrep opravljanja humanitarnega dela? Povedo, da občasno (75 %) in zelo redko (25 %) in to za prekrške ponavljajoče se kršitve javnega reda in miru (2-krat), za težje kršitve cestno prometnih predpisov (2-krat), prekrške zaradi uživanja prepovedanih drog (2-krat), prekrške neuporabe motoristične čelade (1-krat) in različno (1-krat).
4. vprašanje: sodniki so na vprašanje, ali se jim zdi omenjen ukrep ustrezen in učinkovit, v večini odgovorili, da je omenjen ukrep skoraj vedno uspešen.

Graf 13: Prikaz, kako ustrezen in učinkovit se zdi sodnikom ukrep humanitarnega dela

5. vprašanje: na vprašanje zaradi česa ste se odločili, da izrekate ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej, so sodniki podali vsak po en odgovor, ki se najpogosteje nanaša na uvid v posledice:
 - ocenil sem, da gre za ustrezen ukrep glede na osebnost mladoletnika,

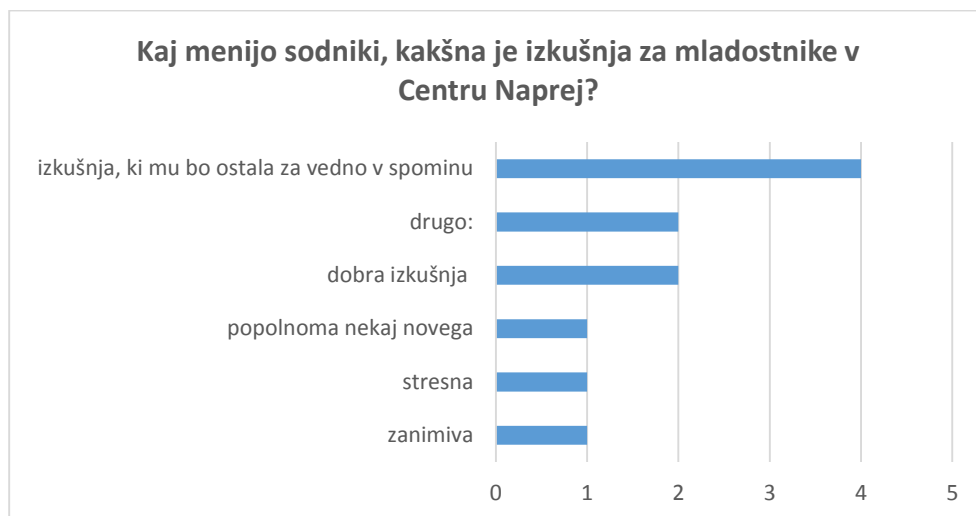
- zato, da mladostnik spozna kakšno je življenje človeka, ki nima dveh zdravih rok, nog in zdrave glave;
 - želim, da se mladoletnik zave, kakšne posledice lahko nastanejo zaradi kršitve predpisov;
 - uvida posledic nepremišljenega ravnanja in vrednosti zdravja ter življenja nasploh.
6. vprašanje: večina sodnikov (75 %) je na vprašanje, kako uspešen se jim zdi ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej, odgovorila, da se jim zdi ukrep skoraj vedno uspešen, samo en meni, da je ukrep zelo redko uspešen.

Graf 14: Prikaz, kako uspešno se zdi sodnikom opravljanje ukrepa humanitarnega dela v Centru Naprej

7. vprašanje: Kaj menite, kakšna je izkušnja za mladostnika, ki opravlja humanitarno delo v Centru Naprej (obkrožite lahko tudi več odgovorov)?

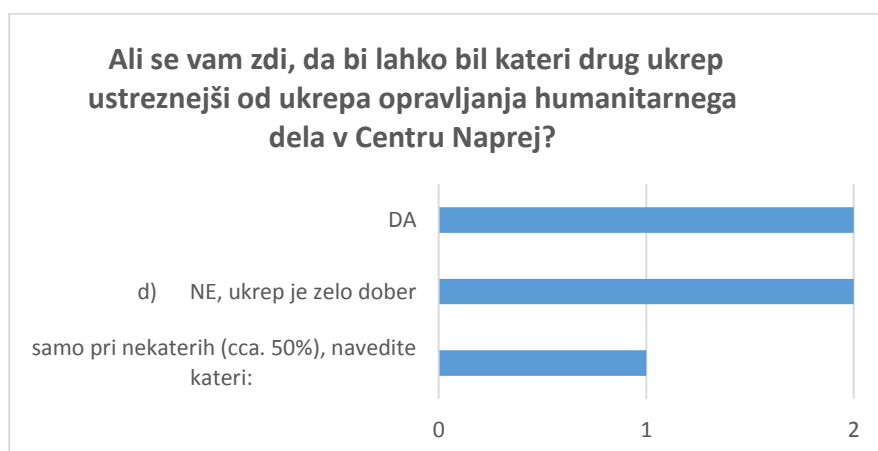
Graf 15: Prikaz mnenj sodnikov o vrsti izkušnje, ki jo doživi mladostnik v Centru Naprej

Vsi sodniki menijo, da bo mladostnikom ta izkušnja v Centru Naprej ostala za vedno v spominu. Pomembne so tudi druge izkušnje, kot npr. izkušnja, ki bo dosegla prevzgojni namen mladostnika, da se včasih pri tem razvijejo posebni socialni občutki. Nihče od sodnikov pa ni navedel, da bo za mladostnika takšna izkušnja nič posebnega, dolgočasna in mučna.

8. vprašanje: Ali se vam zdi, da bi lahko bil kateri drug ukrep ustrežnejši od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

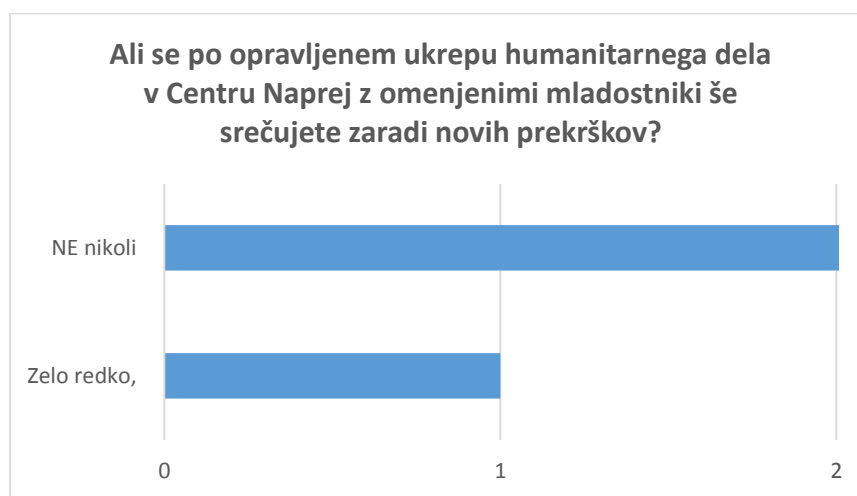
Graf 16: Prikaz, ali bi lahko bil kateri drugi ukrep uspešnejši od humanitarnega dela v Centru Naprej

Od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej bi lahko bili boljši ukrepi, kadar gre za drugo vrsto prekrška, kot npr. pri nasilju, da se mladostnika pošlje v nevladne organizacije, ki obravnavajo probleme nasilja, ali ko gre za kršitve po ZJRM (Zakon o varstvu javnega reda in miru) ali v primeru zlorabe drog – v centru za preprečevanje odvisnosti od drog (okrog 10 %.) Sodniki navajajo tudi, da v Sloveniji obstaja premalo zakonskih in praktičnih možnosti. Sicer pa menijo, da je ukrep še posebej dober, ko gre za prekrške glede cestno prometnih predpisov.

9. vprašanje: Ali se po opravljenem ukrepu humanitarnega dela v Centru Naprej z omenjenimi mladostniki še srečujete zaradi novih prekrškov?

Graf 17: Prikaz glede povratništva mladostnikov po opravljenem ukrepu humanitarnega dela v Centru Naprej

Večina sodnikov navaja, da se z mladoletnimi prekrškarji po opravljenem ukrepu v Centru Naprej več ne sreča. Samo en sodnik je navedel, da redko in to je bilo v primeru, ko mladoletnik z zavodom ni hotel sodelovati.

10. vprašanje: dva sodnika nista imela nobenih predlogov, dva pa sta podala en predlog oz. mnenje pri izvajanju omenjenega ukrepa v Centru Naprej:

- prošnja za povratne informacije o uspešnosti izvajanja ukrepov in vedenju mladostnikov,
- da se mladoletniku prikaže vrednost življenja in zdravja nasploh, kot doslej.

3.6 Interpretacija rezultatov

Rezultati raziskave sta potrdili hipotezi H1: »Izrečen ukrep sodišča pozitivno vpliva na mladoletne prestopnike in na njihovo nadaljnje življenje.« ter H2: »Omenjen ukrep je ustrezen in nudi mladostniku, ki je storil kaznivo dejanje, možnost za spremembo in dober nadaljnji razvoj.«

Hipotezi sem potrdila v povezavi s vprašanji 8, 9, 10, in 12 iz VPRAŠALNIKA ZA MLADOSTNIKE. Prav vsi mladostniki so mnenja, da je bila to za njih izkušnja, ki jim bo ostala vedno v spominu. 60 % jih meni, da je bila to zanje dobra izkušnja, 40 %, da je bila ta izkušnja zanje popolnoma nekaj novega, po 20 % pa jih meni, da je bilo to zanje stresno, prijetno in tudi zanimivo. Nobeden od anketiranih mladostnikov pa izkušnje ni označil kot negativne, kot npr.: mučno, naporno, nič posebnega, dolgočasno ali kaj drugega. Vsi anketirani mladostniki so mnenja, da je ukrep nanje in na njihovo vedenje vplival pozitivno. Prav vsi mladostniki so mnenja, da jim bo omenjena izkušnja pomagala v nadaljnjem življenju, da ne bodo več naredili takšnih ali sorodnih prekrškov. Hkrati večina mladostnikov (67 %) meni, da je izrečen ukrep na njih ustrezno vplival in da ne bi drugi ukrep bolje vplival. Samo en mladostnik ne ve, ali bi kateri drug ukrep nanj bolje vplival, en pa se ne more odločiti med ne in ne vem. Prav nihče pa ne navaja, da bi kateri drugi ukrep bil zanj boljši.

Iz rezultatov vprašalnika lahko vidimo, da so v času raziskave mladostniki povprečno stari 19,4 let. Ne moremo reči, da je več prestopnikov iz mesta ali z vasi, saj je vzorec anketiranih premajhen. Nakazuje pa se trend dokončane nižje izobrazbe oz. največ srednje strokovne izobrazbe, kar je verjetno pogosto povezano ravno z vedenjem, ki jih je privedlo do obravnave na sodišču zaradi prekrškov in hkrati manjše zavzetosti za uspehe v šoli. Prav vsi pa še vedno živijo pri starših.

Rezultati vprašalnika so pokazali, da dva mladostnika nista prejela nobenega dodatnega ukrepa, trije pa so prejeli sledeče dodatne ukrepe: prepoved vožnje motornega vozila, udeležiti se programov socialnega treninga in prenočitev na policijski postaji. Iz rezultatov je tudi razvidno, da se večina mladostnikov do izreka ukrepa služenja humanitarnega dela v Centru Naprej še ni srečala z osebami s pridobljeno možgansko poškodbo in je bilo to zanje nekaj popolnoma

novega. Vendar se nihče od mladostnikov trenutno ni odločil, da bi želel biti prostovoljec v Centru Naprej, saj je večina že zaposlenih.

Rezultati raziskave so potrdili tudi hipotezo H3: »Sodniki, ki izrečejo ukrep humanitarnega dela v prid lokalne skupnosti, menijo, da je ukrep uspešen in ustrezen.

To hipotezo sem potrdila v povezavi s 4., 5., 6., 7., 8. in 9. vprašanjem iz VPRAŠALNIKA ZA SODNIKE. Večina sodnikov meni, da je omenjen ukrep skoraj vedno uspešen. Menijo tudi, da mladoletni prekrškarji z opravljenim ukrepom humanitarnega dela dobijo uvid v posledice lastnega vedenja in nepremišljenega ravnanja ter kršitve predpisov. Večina sodnikov (75 %) meni, da se jim zdi ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej skoraj vedno uspešen.

Vsi sodniki menijo, da bo mladostnikom ta izkušnja v Centru Naprej ostala za vedno v spominu. Navajajo tudi, da so pomembne tudi druge izkušnje, kot npr. izkušnja, ki bo dosegla prevzgojni namen mladostnika, ter, da se včasih razvijejo posebni socialni občutki. Nihče od sodnikov pa ni navedel, da je za mladostnika takšna izkušnja nič posebnega, dolgotrajna in mučna.

Sodniki tudi menijo, da bi lahko bili od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej boljši kateri drugi ukrepi, v primerih kadar gre za drugo vrsto prekrška, kot npr. pri nasilju, da se mladostnika pošlje v nevladne organizacije, ki obravnavajo probleme nasilja, ali ko gre za kršitve po ZJRM ali v primeru zlorabe drog – v centru za preprečevanje odvisnosti od drog (okrog 10 %). Sicer pa menijo, da je ukrep še posebej dober, ko gre za prekrške glede cestno prometnih predpisov. Večina sodnikov tudi navaja, da se z mladoletnimi prekrškarji po opravljenem ukrepu v Centru Naprej več ne sreča. Samo en sodnik je navedel, da redko, to je bilo v primeru, ko mladoletnik z zavodom ni hotel sodelovati. Kar ponovno potrjuje H1 in H2, da je ukrep ustrezen, uspešen in pozitivno vpliva na mladoletne prestopnike, saj ni videti, da bi bili ti mladoletniki povratniki. To pa je izhodišče za njihovo pozitivno spremembo in dober nadaljnji razvoj.

Kot je razvidno iz rezultatov, sodniki mladoletnim prekrškarjem najpogosteje izrekajo ukore ali strožja nadzorstva ter navodila in prepovedi, kamor sodi prav opravljanje humanitarnega dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalnih skupnosti. Opravljanje humanitarnega dela izrekajo le občasno ali redko. Najpogosteje pa izrečejo ukrep opravljanja humanitarnega dela za prekrške

neuporabe motorističnih čelad, prekrške zaradi uživanja prepovedanih drog, za težje kršitve cestnoprometnih predpisov ter za ponavljajoče se kršitve javnega reda in miru. Ti prekrški ne spadajo po navedbah literature med najpogostejše med mladoletniki, zato je tudi izrečenih tovrstnih ukrepov manj.

Rezultati raziskave so potrdili hipotezo H4: »Humanitarna organizacija, ki sprejme mladoletnega prestopnika, meni, da je ukrep zanj ustrezen.«

To hipotezo sem potrdila v povezavi z vprašanji 6, 7, 10, 11, in 12 iz VPRAŠALNIKA ZA ZAPOSLENE V CENTRU NAPREJ. Zaposleni Centra Naprej (humanitarne organizacije) menijo, da je za mladostnika takšna izkušnja dobra, popolnoma nekaj novega in zanimiva, izkušnja, ki mu bo ostala za vedno v spominu; včasih pa je lahko izkušnja tudi stresna in naporna, ukrep je za mladostnike zelo koristen. 77 % zaposlenih meni, da je ukrep učinkovit samo pri nekaterih, saj je predvsem odvisen od posameznikovega sodelovanja in vpogleda v probleme in napake. 23 % zaposlenih pa meni, da je ukrep učinkovit pri skoraj vseh in, da je izvajanje ukrepa zelo dobro. Nihče od zaposlenih ne meni, da ukrep ni nikoli učinkovit in da bi lahko naveden ukrep zamenjali s katerim drugim. Vendar menijo, da bi lahko pri nekaterih uporabili druge ukrepe, kot so: fizično delo ali delovna kazen. Zaposleni predlagajo še nadaljnjo vključevanje mladostnikov v Center Naprej predvsem za to, da vidijo, kako lahko le en trenutek spremeni življenje, tako sami vidijo, kakšne so lahko posledice nepremišljenih dejanj. Uspešnost ukrepa je v veliki meri odvisna od skupnega in usklajenega sodelovanja CSD, svojcev mladostnika in Centra Naprej. Za mladostnika je ukrep pomemben in s tem ustrezen, ker v Centru Naprej lahko vidi možne posledice svojih nepremišljenih dejanj, ozavešča posledice prometnih nesreč, dobi nov pogled na odgovornost, prejme pozitiven odziv na dobro opravljeno delo, se nauči sprejemanja drugačnosti, dobi pozitivno in osebno izkušnjo z osebo s pridobljeno možgansko poškodbo.

Rezultati raziskave so potrdili hipotezo H5: »Humanitarna organizacija, ki sprejme mladoletnega prestopnika, meni, da je njihovo vključevanje v humanitarno organizacijo pozitivno za njihove člane oz. uporabnike.«

To hipotezo sem potrdila v povezavi z vprašanji 5, 8 in 9 iz VPRAŠALNIKA ZA ZAPOSLENE V CENTRU NAPREJ. Večina, tj. 86 % zaposlenih, je mnenja, da izrečen ukrep na mladostnike pozitivno vpliva. Samo en zaposlen meni, da ukrep nima nobenega vpliva. Zaposleni navajajo, da mladostniki, ki so na opravljanju humanitarnega dela v Centru Naprej, najpogosteje pomagajo uporabnikom v programih zaposlitve pod posebnimi pogoji ter v različnih skupinskih programih, pomagajo pri čiščenju in urejanju okolice centra, z uporabniki sočustvujejo, z njimi delijo zgodbe in jih poslušajo, uporabnikom pomagajo in sodelujejo pri pogovorih. Večina zaposlenih meni, da imajo na uporabnike pozitiven vpliv. Nihče od zaposlenih ne meni, da nanje vplivajo negativno.

Rezultati raziskave so potrdili hipotezo H6: »Strokovne delavke centra za socialno delo menijo, da je za mladoletne prestopnike ukrep ustrezen in pozitivno vpliva na njihovo nadaljnje življenje.«

To hipotezo sem potrdila v povezavi s 3., 4., 5., 6., in 8. vprašanjem iz VPRAŠALNIKA ZA DELAVCE CENTROV ZA SOCIALNO DELO. Vse strokovne delavke CSD menijo, da je omenjen ukrep skoraj vedno ustrezen in učinkovit. Menijo tudi, da je ukrep zelo uspešen. Večina strokovnih delavk CSD meni, da je omenjen ukrep zelo dober, ena pa navaja, da ukrep ni ustrezen, kadar mladostniki ne zmorejo ustrezno sodelovati, ko imajo težave z obvladovanjem jeze, vzpostavljanjem primernega odnosa do ljudi, ko ne sprejemajo drugačnosti. Strokovne delavke CSD tudi menijo, da je za mladostnike opravljanje humanitarnega dela v Centru Naprej dobra izkušnja, popolnoma nekaj novega in izkušnja, ki bo ostala za vedno v spominu. Nobena strokovna delavka ne meni, da je ta izkušnja za mladostnike negativna, kot npr.: mučna, naporna, nič posebnega, dolgočasna ali kaj drugega. Socialne delavke so podale tudi svoja mnenja oz. predloge glede ukrepa in navajajo, da so z izvajanjem ukrepa – navodila – opravljanjem humanitarnega dela v Centru Naprej zadovoljni tako napoteni mladostniki kot zaposleni na Centru za socialno delo Maribor. Dobre sodelovanja si želijo tudi v bodoče. Ukrep je do sedaj zadostil pričakovanjem, mladoletniki so doživeli uvid (tisti, ki so dokončali delo), so se zamislili nad svojim ravnanjem. Nekateri so se prvič srečali z invalidno osebo, pri nekaterih je bil prisoten strah pred pričetkom dela. Sodelovanje s Centrom Naprej je bilo zelo dobrodošlo, saj so pridobili možnost mladostnikom omogočiti izkušnjo, ki je drugače ne bi

imeli, izkušnjo, ki je za njih zelo poučna in vpliva na njihov odnos do drugih ter do življenja na sploh. Težavo jim predstavlja delovni čas, saj za mladostnike, ki se šolajo, iščejo dela v popoldanskem času oz. ob vikendih. Prav ta mnenja potrjujejo, da je za mladoletne prestopnike ukrep ustrezen in pozitivno vpliva na njihovo nadaljnje življenje. Strokovne delavke na CSD se pri obravnavi mladostniških prestopnikov najpogosteje srečujejo z ukrepi nadzorstva ter navodili in prepovedmi, kamor sodi tudi humanitarno delo v korist lokalne skupnosti. Ta ukrep sodišče mladostnim prekrškarjem izreče zelo redko oz. občasno.

3.7 Sklepi / zaključki

3.7.1 Povzetek

V raziskavi sem preverila uspešnost ukrepa humanitarnega dela mladoletnih prestopnikov v Centru Naprej Maribor. Raziskavo sem izvedla na štirih skupinah, ki so povezane z izvajanjem ukrepa: mladoletnih prestopnikov, zaposlenih v Centru Naprej, strokovnih delavkah CSD ter sodnikih, ki mladoletnim prestopnikom izrekajo ukrepe. Oblikovala sem štiri vprašalnike, za vsako skupino po enega. Pri mladoletnih prestopnikih se je od 18, ki so opravili humanitarno delo v Centru Naprej po nalogu sodišča, na anketni vprašalnik odzvalo samo pet mladostnikov, kar predstavlja 27,78 % vseh. Vsi mladostniki so bili moškega spola, njihova povprečna starost (ob reševanju ankete) je bila 19,4 let, najmlajši je bil star 18 let, najstarejši 21. Procent sodelovanja mladostnikov je zelo nizek. Direktne stika z njimi nisem mogla imeti in zato jih nisem mogla bolje spodbuditi k sodelovanju. Pri ostalih treh skupinah so sodelovali 100 % vsi, ki so kakorkoli vključeni v proces od izreka do izvedbe humanitarnega dela mladostnika v humanitarni organizaciji Center Naprej. Postavila sem si šest hipotez, ki sem jih potrdila. Na osnovi rezultatov lahko rečem, da je ukrep navodil in prepovedi – humanitarno delo v korist skupnosti, ki se izvaja v Centru Naprej – dober in ustrezen ukrep. Mladostnikom, ki so v svojem mladem življenju naredili različne prekrške, nudi dobro izkušnjo, ki jim omogoča uvid v napake, razumevanje posledic, ki se lahko zgodijo, kot so npr. vožnja brez čelade ali vožnja pod vplivom alkohola, ipd. Menim, da je ukrep dober način prevzgoje, še posebej pri mladostnikih, ki so storili prekrške, vezane na cestno prometne predpise. Med kaznovanimi mladostniki, ki so izpolnili anketo, je bilo teh največ.

3.7.2 Kritika

Pri raziskovalni nalogi sem raziskovala v samo eni organizaciji, zato sem imela manjše število anketirancev. Rezultati so tudi nekoliko manj reprezentativni, ker se je odzval na ankete zelo nizek odstotek mladostnikov. V primeru, da bi lahko imela osebni kontakt in bi lahko spodbudila sodelovanje, menim, da bi lahko bil odziv boljši. Hkrati bi lahko bil odziv boljši, če bi tovrstno anketo izvedli ob zaključku njihovega humanitarnega dela. Zato predlagam, da Center Naprej in CSD uvedeta ob zaključku opravljanja humanitarnega dela mladostnika tovrstno anketo. Na ta način bi lahko v naslednjih letih pridobivali koristne podatke o tistih, ki so opravili program; tako bi spodbudili sodnike, da bi večkrat razmislili o uporabi tovrstnega ukrepa, ter seveda pridobili koristno informacijo o ustreznosti njihovega dela.

3.7.3 Uporabna vrednost in družbena odgovornost

Rezultati raziskovalne naloge so zelo dobra povratna informacija vsem vključenim v procesu od izreka do izvedbe humanitarnega dela mladostnika v humanitarni organizaciji. Lahko vidimo, da je izredno pomembno pri tem, da sodnik že ob izreku razmišlja, katera organizacija bo nudila posameznemu mladostniku največ možnosti vpogleda v svoje neustrezno vedenje. Opaziti je tudi, da je na poti prevzgoje izredno pomembno usklajeno sodelovanje vseh členov. Še posebej pa je pomembno, kako humanitarna organizacija sprejme mladostnika v svojo sredino, kako mu pomaga, ga spodbuja ter mu prikaže vrednost življenja in zdravja. To so glavni razlogi, ki me bodo vodili, da bom vsem trem skupinam strokovnjakov, ki delajo z mladoletnimi prestopniki, podala povratne informacije o uspešnosti izvajanja ukrepov in vedenju mladostnikov.

3.7.4 Nova vprašanja

Pri raziskovanju mladostniškega prestopništva so se mi pojavila različna vprašanja, kot npr. kako se počutijo mladostniki, ki opravljajo humanitarno delo v drugih sorodnih organizacijah, ali so tako dobro sprejeti kot v Centru Naprej ... Zanima me tudi, ali se bodo mladostniki uspešno prevzgojili in nadaljevali svoje življenje brez kaznivih dejanj. Kaj še vpliva na uspešno prevzgojo mladoletnih prestopnikov? Ta vprašanja bi lahko še dodatno raziskala.

VIRI IN LITERATURA

Filipčič, Katja, Delo v korist skupnosti – nov način prevzgoje mladoletnih prestopnikov v Sloveniji, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Letnik 57, št. 1 (jan.–mar. 2006), str. 28–41.

Kazenski zakonik Republike Slovenije (6. poglavje: Vzgojni ukrepi in kazni za mladoletnike), Uradni list RS, št. 95/04.

Meško, Gorazd, Bertok, Eva, Mladoletniška kriminaliteta in mladoletniško nasilje: Ugotovitve evropske študije o prestopništvu in preventivnih dejavnostih, Priporočila za prakso, 2013, Ljubljana, Fakulteta za varnostne vede.

Rovšnik, Lara, Kaznovanje mladoletnih prestopnikov, 2014, Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija Varnost in policijsko delo.

Elektronski viri:

Bertok, Eva, 2008, Dejavniki, ki vplivajo na mladoletno prestopništvo: Ali nadzor staršev nad otroci vpliva na njihovo prestopništvo v adolescenci?

<http://www.fvv.uni-mb.si/dv2008/zbornik/clanki/Bertok1.pdf>.

Delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4xJ6mQQUG9sJ:www.pf.unilj.si/media/filipcic.podplmlad3.doc+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si>.

<http://www.e-tom.si teme/mladostnistvo/o-mladostnistvu>.

Kako velik problem je v Sloveniji nasilje mladoletnikov? – najpogostejše oblike, statistika

<http://podcrto.si/analiza-nasilnega-kriminala-kako-velik-problem-je-v-sloveniji-nasilje-mladoletnikov/>.

Kazenskopravno obravnavanje mladoletnih prestopnikov – vzgojni ukrepi in kazni za mladoletnike

<http://sciget.com/Predogled/2042/ccbffad3584c77ffcf44f98bac5e5c5f7a9b041b>.

<http://www.maribor24.si/lokalno/kaj-vodi-otroke-in-mladostnike-do-kaznivih-dejanj/9234>.

Mladostništvo ali adolescenca

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Mladostni%C5%A1tvo>).

<http://www.zavodnaprej.si/silverstripe/kaj-delamo/new-contentpage-12/>.

Viri slik:

Slika 7: Kako najti prijatelja (internetni vir: <http://filternet.si/ss/clanki/kako-najti-prijatelja-med-novimi-sosolci-2011/>)

Slika 8: Pasti mladostništva (internetni vir: <http://solskaic.splet.arnes.si/2015/11/17/pasti-mladostnistva-tema-letosnjega-26-otroskega-parlamenta/>)

Slika 9: Trpinčeni mladostniki (Foto: Boštjan Tacol, internetni vir: <http://www.zurnal24.si/trpincenih-mladostnikov-je-manj-clanek-164907>)

Slika 10: Jože Ovčar (internetni vir: <http://www.zurnal24.si/z-zadnjo-voznjo-na-vozicek-clanek-190493>)

Slika 11: 15-letniki z "alkoholno kariero"
(internetni vir: <https://otroski.rtvsllo.si/bansi/prispevek/1979>)

Slika 12: Internetna stran Centra Naprej (internetni vir: <http://www.zavodnaprej.si/silverstripe/>)

PRILOGE

1. PRILOGA – Vprašalnik za mladostnike

Spoštovani!

Sem učenka 9. razreda mariborske osnovne šole. V okviru projekta Mladi za napredek Maribora raziskujem področje dela v korist skupnosti – način prevzgoje mladoletnih prestopnikov v Centru Naprej Maribor ter preverjanje uspešnosti ukrepa.

Zavedam se, da bom to najlažje spoznala prav preko neposrednega stika z vami, zato vas prosim za sodelovanje.

Vaše sodelovanje v anketi je popolnoma prostovoljno in anonimno. Zbrani podatki bodo prikazani samo v obliki povzetka in uporabljeni za potrebe empiričnega dela naloge.

Za sodelovanje se Vam vnaprej najlepše zahvaljujem.

Prosim, obkrožite številke pred odgovori ali pa jih zapišite.

1. Spol: 1) ženski 2) moški

2. Starost: _____

3. Kje živite? 1) v mestu 2) na vasi

4. S kom živite?

- 1) sam/-a
- 2) s starši
- 3) drugo (Prosim, napišite.) _____

5. Kakšna je vaša izobrazba?

- 1) nedokončana osnovna šola, št. opravljenih razredov: _____
- 2) končana osnovna šola
- 3) poklicna šola
- 4) srednja strokovna šola
- 5) gimnazija
- 6) drugo (Prosim, napišite.) _____

6. Status: 1) dijak 2) študent 3) zaposlen 4) brezposeln

7. V Centru Naprej ste opravljali humanitarno delo. Zakaj vam je sodišče izreklo ta ukrep?

8. Opravljanje humanitarnega dela v Centru Naprej je bilo zame (obkrožite črke pred besedami, ki za vas držijo; lahko tudi več odgovorov):

- a) zanimivo
- b) dobra izkušnja
- c) prijetno
- d) dolgočasno
- e) stresno
- f) naporno
- g) popolnoma nekaj novega
- h) izkušnja, ki mi bo ostala za vedno v spominu
- i) nič posebnega
- j) mučno
- k) drugo, opišite kaj: _____

9. Ali se vam zdi, da je ukrep humanitarnega dela v Centru Naprej pozitivno vplival na vas in vaše vedenje?

- 1) DA 2) NE 3) NE VEM 4) Drugo: _____

10. Ali vam bodo spoznanja in izkušnje, ki ste si jih pridobili v času opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej, pomagali v nadaljnjem življenju, da ne boste več naredili takšnih ali sorodnih prekrškov?

- 1) DA 2) NE 3) NE VEM 4. Drugo: _____

11. Ali vam je bil ob ukrepu opravljanja humanitarnega dela izrečen še kateri od navedenih vzgojnih ukrepov?

- a) osebno se opravičiti oškodovancu
- b) poravnati se z oškodovancem
- c) redno obiskovati šolo
- d) usposabljati se za poklic ali sprejeti zaposlitev
- e) nastaniti se pri določeni družini, domu ali drugje
- f) zdraviti se v ustrezni zdravstveni organizaciji
- g) obiskovati vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo posvetovalnico
- h) udeležiti se programov socialnega treninga
- i) opraviti preizkus znanja prometnih predpisov
- j) prepoved vožnje motornega vozila
- k) drugo, napišite kateri: _____

12. Ali se vam zdi, da bi kateri drug ukrep sodišča na vas bolje vplival?

- 1) DA 2) NE 3) NE VEM

13. Če ste odgovorili z DA, navedite kateri ukrep bi bil za vas primernejši:

14. Ste se že kdaj prej v življenju srečali s kakšno osebo s pridobljeno možgansko poškodbo?

- 1) DA 2) NE 3) NE VEM

15. Ali ste pripravljeni delovati kot prostovoljec/-ka v Centru Naprej ali podobnih ustanovah?

- 1) DA 2) NE 3) NE VEM

Prosim vas, če izpolnjen vprašalnik v priloženi kuverti oddate na pošti. Hvala za vaše sodelovanje!

Maribor, november 2015

2. PRILOGA – Vprašalnik za zaposlene v Centru Naprej

Spoštovani!

Sem učenka 9. razreda mariborske snovne šole. V okviru projekta Mladi za napredek Maribora raziskujem področje dela v korist skupnosti – način prevzgoje mladoletnih prestopnikov v Centru Naprej Maribor ter preverjanje uspešnosti ukrepa.

Zavedam se, da bom to najlažje spoznala prav preko neposrednega stika z mladostniki ter z Vami – izvajalci tega ukrepa v Centru Naprej. Zato Vas prosim za sodelovanje.

Vaše sodelovanje v anketi je popolnoma prostovoljno in anonimno. Zbrani podatki bodo prikazani samo v obliki povzetka in uporabljeni za potrebe empiričnega dela naloge.

Za sodelovanje se Vam vnaprej najlepše zahvaljujem. Prosim Vas, da odgovorite na vprašanje ali obkrožite številke pred ustreznim odgovorom.

1. Koliko mladostnikov je bilo do sedaj posredovanih v vašo enoto Centra Naprej na opravljanje ukrepa humanitarnega dela?

Enota Centra Naprej: Maribor Murska Sobota

Št. vključenih mladostnikov: _____

2. Koliko mladostnikov je od napoteni tudi prišlo in do konca odslužilo omenjen ukrep?

Št. mladostnikov: _____

3. Ali veste, zaradi katerih prekrškov so bili mladostniki napoteni na opravljanje humanitarno delo?

- a) DA, prejmemo dokumentacijo
- b) DA, nam povedo strokovne službe
- c) DA, so nam povedali mladostniki
- d) NE, nimamo podatka

4. Če ste odgovorili z DA, prosim navedite, za katere prekrške gre:

5. Kako po vašem mnenju vpliva omenjen ukrep na prisotnost mladostnika v Centru Naprej?

- a) pozitivno
- b) nima nobenega vpliva
- c) negativno
- d) drugo, navedite kako: _____

6. Kaj menite, kakšna je izkušnja za mladostnika, ki opravlja humanitarno dela v Centru Naprej (obkrožite lahko tudi več odgovorov):

- a) zanimiva
- b) dobra izkušnja
- c) prijetna
- d) dolgočasna
- e) stresna
- f) naporna
- g) popolnoma nekaj novega
- h) izkušnja, ki mu bo ostala za vedno v spominu
- i) nič posebnega
- j) mučna
- k) drugo, opišite kakšna: _____

7. Ali se vam zdi omenjen ukrep za mladostnike učinkovit?

- a) DA, skoraj vedno
- b) samo pri nekaterih (cca. 50 %)
- c) zelo redko
- d) NE, nikoli

8. Kakšna dela oz. opravila opravlja mladostnik v okviru omenjenega ukrepa v Centru Naprej?

9. Ali se vam zdi, da mladostniki v okviru izvajanja omenjenega ukrepa v Centru Naprej pozitivno vplivajo na uporabnike?

- a) DA, zelo
- b) delno
- c) NE VEM
- d) NE

10. Kaj po vašem mnenju lahko mladostniki pridobijo v Centru Naprej?

11. Ali se vam zdi, da bi lahko bil kateri drug ukrep ustrežnejši od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

- a) ne poznam drugih ukrepov, ne vem
- b) DA, navedite kateri: _____
- c) samo pri nekaterih (cca. 50 %), navedite kateri: _____
- d) zelo redko
- e) NE, ukrep je zelo dober

12. Vaši predlogi, mnenja in ideje pri izvajanju omenjenega ukrepa v Centru Naprej:

Hvala za vaše sodelovanje!

Maribor, oktober 2015

3. PRILOGA – Vprašalnik za delavce centrov za socialno delo

Spoštovani!

Sem učenka 9. razreda mariborske osnovne šole. V okviru projekta Mladi za napredek Maribora raziskujem področje dela v korist skupnosti – način prevzgoje mladoletnih prestopnikov v Centru Naprej Maribor ter preverjanje uspešnosti ukrepa.

Zavedam se, da bom to najlažje spoznala prav preko neposrednega stika z mladostniki ter z Vami, ki se pri svojem delu srečujete s prekrši mladostnikov in sodelujete pri izvajanju različnih ukrepov, ki jih mladostnikom izreče sodišče. Zato Vas prosim za sodelovanje.

Vaše sodelovanje v anketi je popolnoma prostovoljno in anonimno. Zbrani podatki bodo prikazani samo v obliki povzetka in uporabljeni za potrebe empiričnega dela naloge.

Za sodelovanje se Vam vnaprej najlepše zahvaljujem. Prosim Vas, da odgovorite na vprašanje ali obkrožite številke pred ustreznim odgovorom.

1. Pri svojem delu se srečujete z mladoletnimi prestopniki, ki jim sodišče izreče različne ukrepe. Prosim, navedite najpogostejše:

2. Kako pogosto v primerih mladoletnih prekrškarjev, s katerimi se vi srečujete, sodišče izreče ukrep opravljanja humanitarnega dela?

- a) zelo pogosto (76–100 %)
- b) pogosto (51–75 %)
- c) občasno (26–50 %)
- d) zelo redko (1–25 %)
- e) nikoli (0 %)

3. Ali se vam zdi omenjen ukrep ustrezen in učinkovit?

- a) DA, skoraj vedno
- b) samo pri nekaterih (cca. 50 %)
- c) zelo redko
- d) NE, nikoli

4. Kako uspešen se vam zdi ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

- a) zelo
- b) samo pri nekaterih (cca. 50 %)
- c) zelo redko
- d) NE, nikoli

5. Kaj menite, kakšna izkušnja je za mladostnika, ki opravlja humanitarno delo v Centru Naprej (obkrožite lahko tudi več odgovorov)?

- a) zanimiva
- b) dobra izkušnja
- c) prijetna
- d) dolgočasna
- d) stresna
- e) naporna
- f) popolnoma nekaj novega
- g) izkušnja, ki mu bo ostala za vedno v spominu
- h) nič posebnega
- i) mučna
- j) nimam povratnih informacij
- k) drugo, opišite kakšna: _____

6. Ali se vam zdi, da bi lahko bil kateri drug ukrep ustrežnejši od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

- a) DA, navedite kateri: _____
- b) samo pri nekaterih (cca. 50 %), navedite kateri: _____

- c) zelo redko
- d) NE, ukrep je zelo dober

7. Ali se po opravljenem ukrepu humanitarnega dela v Centru Naprej z omenjenimi mladostniki še srečujete zaradi novih prekrškov?

- a) DA, pri vseh, navedite razloge: _____
- b) Pri nekaterih (cca. 50 %), navedite razloge: _____

- c) Zelo redko, navedite razloge: _____
- d) NE nikoli

8. Vaši predlogi, mnenja in ideje pri izvajanju omenjenega ukrepa v Centru Naprej:

Maribor, november 2015

4. PRILOGA – Vprašalnik za sodnike

Spoštovani!

Sem učenka 9. razreda mariborske osnovne šole. V okviru projekta Mladi za napredek Maribora raziskujem področje dela v korist skupnosti – način prevzgoje mladoletnih prestopnikov v Centru Naprej Maribor ter preverjanje uspešnosti ukrepa.

Zavedam se, da bom to najlažje spoznala prav preko neposrednega stika z mladostniki ter z Vami – sodniki, ki se ukvarjate s prekrši mladostnikov ter jim izrekate različne ukrepe. Zato Vas prosim za sodelovanje.

Vaše sodelovanje v anketi je popolnoma prostovoljno in anonimno. Zbrani podatki bodo prikazani samo v obliki povzetka in uporabljeni za potrebe empiričnega dela naloge.

Za sodelovanje se Vam vnaprej najlepše zahvaljujem. Prosim Vas, da odgovorite na vprašanje ali obkrožite številke pred ustreznim odgovorom.

1. Pri svojem delu z mladoletnimi prestopniki izrečete različne ukrepe. Prosim navedite najpogostejše:

2. Kako pogosto izrečete ukrep opravljanja humanitarnega dela?

- a) zelo pogosto (76–100 %)
- b) pogosto (51–75 %)
- c) občasno (26–50 %)
- d) zelo redko (1–25 %)
- e) nikoli (0 %)

3. Za katere prekrške najpogosteje izrekate ukrep opravljanja humanitarnega dela?

4. Ali se vam zdi omenjen ukrep ustrezen in učinkovit?

- a) DA, skoraj vedno
- b) samo pri nekaterih (cca. 50 %)
- c) zelo redko
- d) NE, nikoli

5. Zaradi česa ste se odločili, da izrekate ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

6. Kako uspešen se vam zdi ukrep opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

- e) zelo
- f) samo pri nekaterih (cca. 50 %)
- g) zelo redko
- h) NE, nikoli

7. Kaj menite, kakšna je izkušnja za mladostnika, ki opravlja humanitarno delo v Centru Naprej (obkrožite lahko tudi več odgovorov)?

- a) zanimiva
- b) dobra izkušnja
- c) prijetna
- d) dolgočasna
- e) stresna
- f) naporna
- g) popolnoma nekaj novega
- h) izkušnja, ki mu bo ostala za vedno v spominu
- i) nič posebnega
- j) mučna
- k) nimam povratnih informacij
- l) drugo, opišite kakšna: _____

8. Ali se vam zdi, da bi lahko bil kateri drug ukrep ustrežnejši od ukrepa opravljanja humanitarnega dela v Centru Naprej?

- a) DA, navedite kateri: _____
- b) samo pri nekaterih (cca. 50 %), navedite kateri: _____

- c) zelo redko
- d) NE, ukrep je zelo dober

9. Ali se po opravljenem ukrepu humanitarnega dela v Centru Naprej z omenjenimi mladostniki še srečujete zaradi novih prekrškov?

- a) DA, pri vseh, navedite razloge: _____
- b) Pri nekaterih (cca. 50 %), navedite razloge: _____

c) Zelo redko, navedite razloge: _____

d) NE nikoli

10. Vaši predlogi, mnenja in ideje pri izvajanju omenjenega ukrepa v Centru Naprej:

Prosim vas, če izpolnjen vprašalnik v priloženi kuverti oddate na pošti. Hvala za Vaše sodelovanje!

Maribor, november 2015